

SØKEN ETTER FRED
EN SAMMENLIKNEDE STUDIE AV FREDSPROSESSENE I
SOMALIA OG SOMALILAND

ABDIKARIM MAHAMMED ALI

MASTEROPPGAVE

Institutt for sammenliknende politikk
Universitetet i Bergen

Vår 2019

Abstract

This thesis seeks to explain the differing outcomes of the peacebuilding processes in both Somaliland and Somalia. I conducted a comparative study of the peace processes in Somalia and Somaliland covering the period from 1991 to 2012.

By using the existing theoretical framework on peacebuilding and power sharing, my aim was to find underlying factors of the differences in the outcome of these processes.

Methodologically, I employed Rokkan's approach by studying historical crucial junctures to explain structural variations and process tracing as a methodological tool to find the variables that could explain the differences in the outcomes.

I applied this methodology through a historical analysis of these peace processes with an emphasis on the processes that led to the current political structures in Somalia and Somaliland. The comparative analysis in this thesis was conducted based on several dimensions of the peace processes and the drafting of the constitutions.

Through my analysis, I have found several factors that explains the differences. The findings suggest that the differences in outcomes can be traced back to five causal factors: a) Anchoring the peace process and the role of external actors, b) the quality of leadership, c) power-sharing formula, d) peacebuilding approaches and e) the degree of corruption.

While there is an extensive research on the impact of the other factors, there is a lack of focus on the implications of the quality of leadership on the outcomes of peace processes in post conflict societies.

Acknowledgements

This task marks the end of a long and challenging, but also rewarding year.

First and foremost, I would like to thank my supervisor Professor Siri Gloppen for being an enthusiastic, knowledgeable and helpful guide through the process of writing this thesis.

I would also like to thank Kari Flornes, who took on the work of proofreading the thesis. My good friends Abdullahi and Abdul, thank you for the good discussions through the work on this thesis.

My beloved Sahra and our beautiful children Maria, Yusuf, Yahya and Maida, a big thank you for your support, patience and motivation through the work on this task, I'm lucky to have you!

My father Dr. Mohamed and my mother Lul, I am eternally grateful for all you have done for me, love you!

Abdikarim Mahammed Ali

Bergen 25. mai 2019.

1	INTRODUKSJON	1
1.1	FREDSPROSESSER MED VARIERTE UTFALL	3
1.1.1	SOMALILAND	3
1.1.2	DEN FØDERALE OVERGANGSREGJERINGEN TFG	4
1.2	PROBLEMSTILLING	5
1.3	MOTIVASJON OG FORVENTNINGER TIL OPPGAVEN	6
1.4	OPPGAVENS STRUKTUR	6
2	METODE	7
2.1	ROKKANS METODISKE TILNÆRMING	7
2.1.1	ROKKAN HISTORISKTILNÆRMING	7
2.1.2	ROKKANS SAMMENLIGNENDE TILNÆRMING	8
2.1.3	ANVENDELSE AV ROKKAN TILNÆRMING I DENNE OPPGAVEN	9
2.2	CASESTUDIE	9
2.2.1	VALIDITET, RELIABILITET OG GENERALISERING	10
2.2.2	SAMMENLIGNENDE CASESTUDIE	11
2.2.3	PROSESSPORING	12
2.3	OPPSUMMERING AV DET METODISKE GRUNNLAGET	13
3	TEORETISK RAMMEVERK	13
3.1	FREDSBYGGING	14
3.2	UTFORDRINGER FOR FREDSBYGGING	17
3.2.1	HORISONTAL UTFORDRING	18
3.2.2	VERTIKAL UTFORDRING	18
3.2.3	SYSTEMISK UTFORDRING	19
3.2.4	TIDSMESSIG UTFORDRING	19
3.3	PROBLEMET MED SPOILERE I FREDSPROSESSER	20
3.3.1	STRATEGIER FOR HÅNDTERING AV FREDSSPOILERE	21
3.4	OPPSUMMERING	22
4	MAKTDELING I EN POSTKONFLIKTKONTEKST	22
4.1	MAKTDELING	23
4.2	RELEVANT AKADEMISK FORSKNING OM SOMALIA	24
4.2.1	EN HISTORIE OM DESENTRALISERTE STYRINGSSYSTEM	24
4.2.2	LOKALT LEDET STATSBYGNING	25
4.2.3	DET INTERNASJONALE SAMFUNNETS ROLLE I STATSBYGGING	25
4.3	OPPSUMMERING	26
5	SØKEN ETTER FRED	27
5.1	BAKGRUNN OG ÅRSAKER TIL KONFLIKTEN I SOMALIA	27
5.2	FØDERALISME FOR EN VEDVARENDE KONFLIKT - SOMALIA	31
5.2.1	FREDSKONFERANSEN I SODERE	32

5.2.2	KAIRO KONFERANSEN 1997	32
5.2.3	ETABLERINGEN AV PUNTLAND 1998	33
5.2.4	ARTAKONFERANSEN	34
5.2.5	MBAGATHIPROSESSEN	36
5.2.6	DJIBOUTIPROSESSEN 2008-2009	38
5.3	FREDSPROSESSENE I SOMALIA: ET SAMMENSATT UTFORDRINGSBILDE	40
5.4	FREDSPROSESSENE I SOMALILAND	44
5.4.1	FREDSKONFERANSENE I BERBERA FEBRUAR 1991 OG BUR'O MAI 1991	44
5.4.2	BORAMAKONFERANSEN JANUAR – MAI 1993	46
5.4.3	HARGEISA FREDSKONFERANSE OKTOBER 1996-FEBRUAR 1997	48
5.5	FREDSPROSESSENE I SOMALILAND: ET LOKALT PRODUKT	49
6	UTARBEIDING AV GRUNNLOVENE: EN KRITISKANALYSE AV PROSESSENE	49
6.1	UTARBEIDING AV GRUNNLOVEN I SOMALIA 2006-2012	50
6.2	UTARBEIDING AV GRUNNLOV I SOMALILAND	52
6.3	OPPSUMMERING	53
7	KONKLUSJON	53
7.1	FORANKRING AV FREDSPROSESSEN OG ROLLEN AV EKSTERNE AKTØRER	54
7.2	LEDELSESKVALITET	55
7.3	MAKTDELINGSFORMELL	56
7.4	TOP- DOWN VS BOTTOM-UP TILNÆRMING	57
7.5	KORRUPSJON	57
7.6	OPPGAVENES BIDRAG TIL FORSKNINGEN OM SOMALIA	58
8	REFERANSELISTE	59

Figurliste

Figur 1.	Det Somaliske klansystem.	1
Figur 2.	Klanfordelingen i Somalia.	2
Figur 4.	Væpnede grupper og klientilhørighet pr 1991	28
Figur 5.	Inndeling av Isaqklanen i klanfamilier.	45

Tabeller

Tabell 1.	En klassifisering av casestudier og komparativ design	10
Tabell 2.	Tidslinje for konflikten i Somalia.	30
Tabell 3.	Fordeling- stemmeberettiget delegater i Borama 1993	47

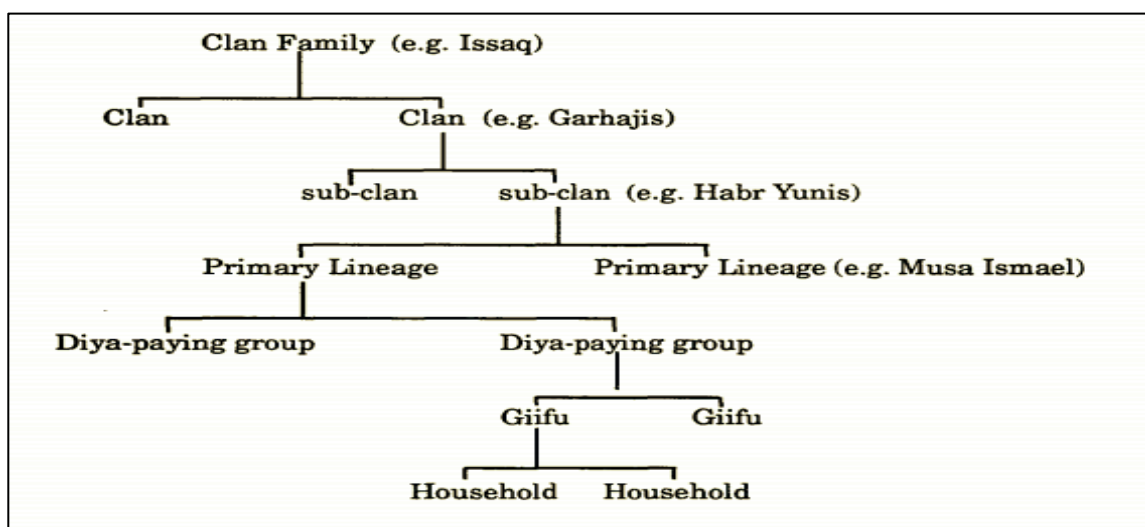
Liste over forkortelser	
ARS	Alliance for Re-Liberation of Somalia
IFCC	Independent Federal Constitutional Committee
IGAD	Intergovernmental Authority on Development (Regional samarbeidsorganisasjon etablert i 1986, bestående av Djibouti, Etiopia, Kenya, Sudan, Somalia og Uganda)
SNM	Somali National Movement Etablert i London 198. SNM hadde sin hovedstøtte fra medlemmer av Isaaq-klanen
SPM	Somali Patriotic Movement
SRRC	Somali Reconciliation and Rehabilitation Council Den ble grunnlagt i 2001 av Hussein Aidid, sønn av den General Aidid. SRRC ble opprinnelig dannet for å motsette seg TNG.
SSDF	Somali Salvation Democratic Front Stiftet i 1978 av flere hæroffiserer, hadde sin støtte fra Majeerteen klanen
TFC	The Transitional Federal Chart Vedtatt i Mbaghathi fredsprosessen i 2004
TFG	Transitional Federal Government (føderal overgangsregjering etablert i 2004)
TFP	The Transitional Federal Parliament
TNG	Transitional National Government Nasjonal overgangsregjering etablert i 2000
UIC	Union of the Islamic courts
USC	United Somali Congress. Ble grunnlagt i Roma i januar 1987 hadde sin støtte fra Hawiye-klanen.

1 Introduksjon

I denne oppgaven vil jeg undersøke hvorfor fredsprosessene i Somaliland har vært mer vellykkede enn i Somalia som helhet,

Tidligere FNs generalsekretær Boutros Boutros-Ghali definerte fredsbygging som *action to identify and support structures which will tend to strengthen and solidify peace to avoid a relapse into conflict* (Boutros-Ghali, 1992, s. 20). En vellykket fredsbyggingsprosess kan også danne et godt grunnlag for overgang til demokrati.

Optimismen etter den kalde krigens slutt ble raskt dempet av borgerkriger i Afrika, Asia og deler av Øst-Europa. Men ingen steder har statens kollaps vært større enn i Somalia (Brons, 2001). Siad Barre regimets fall i 1991 førte til at diverse væpnede fraksjoner tok kontroll over Somalia. *United Somali Congress* (USC) kontrollerte store deler av sør og midt Somalia, *Somali Salvation Democratic Front* (SSDF) kontrollerte deler av midt- og nordøstområdene (Puntland) mens *Somalia National Movement* (SNM) kontrollerte nordvestområdene i landet (Somaliland). Dette var ikke tilfeldig og hadde sammenheng med hvordan klanene var representert i de ulike fraksjonene og befolkningen i de kontrollerte områdene. Somaliere er hovedsakelig delt i fire store klaner inkludert somaliere i nabolandene Kenya, Etiopia, og Djibouti, i tillegg til flere minoritetsgrupper. Hver av de fire store klanene består av sub-klaner og utvidede familienettverk som splitter seg eller former allianser i en kompleks prosess. Splittelse av allianse mellom klanene, eller internt i sub-klan nivå er ofte avhengig av elite interesse og maktspill internt i klanen.

Figur 1. Det Somaliske klansystem. Kilde:(Bradbury, 1994, s. 18)

I de to årene som fulgte, ble landet rammet av store humanitære kriser, blant annet en sultkatastrofe i 1992-1993, som også bidro til at Somalia kollapset som en enhetlig stat og at alle statens funksjoner opphørte (Bradbury, Abokor, & Yusuf, 2003, s. 456). Samtidig varierte innvirkning av statens kollaps fra et område til et annet (ICG, 2002).

I perioden etter 1991, ble det initiert flere fredsbyggingsprosesser for å gjenopprette fred og orden. De varierte i lengde, tilnærming, implementering og utfall. Som resultat av disse prosessene ble det etablert politiske enheter i de respektive områdene på ulike tidspunkt i årene fra 1991 til 2004. Fredsprosessen i Somaliland kan betegnes som vellykket og har ført til politisk stabilitet, økonomisk vekst og fungerende lokale institusjoner. På nasjonalnivå, har fredsprosessen ført til mindre grad av politisk stabilitet, begrenset kontroll over mange områder sør i landet, samt svake sentrale institusjoner. Hvorfor førte fredsprosessene i Somaliland til politisk stabilitet, mens fredsprosessen som etablerte de føderale myndighetene i Somalia har ført til politisk ustabilitet og svake institusjoner? Hva er forskjellene på disse prosessene? I denne innledningen skal jeg gi en kort introduksjon til temaet og hvorfor jeg mener det er relevant å utforske.

Figur 2. Klanfordelingen i Somalia. Kilde. (https://legacy.lib.utexas.edu/maps/africa/txu-pclmaps-oclc-795784383-somalia_2012.jpg).

1.1 Fredsprosesser med varierte utfall

1.1.1 Somaliland

Somaliland ble grunnlagt 18 Mai 1991 da lederne av den Somaliske nasjonalbevegelsen (SNM) og klanledere fra nordvestområdene erklærte uavhengighet av tidligere britisk somaliland-protektoratet. Dette skjedde i forbindelse med konferanse for nordområde klanene (på somalisk: *Shirweynaha beelaha waqooyi*) som fant sted i byen Bur'oo, nordvest i Somalia.

Historisk sett var dette andre gangen Somaliland erklærte uavhengighet. Området erklærte seg også uavhengig fra Storbritannia i 1960 før unionen med sørområdene¹ 1. juli 1960 (Jhazbhay, 2003). Majoriteten av befolkningen i Somaliland er medlemmer av tre klaner, Isaaq, Dir (med underklanene Gadabuursi og Isse) og Harti/Darood (med underklanene Dhulbahante og Warsangeli). Isaaq klanen er den desidert største av klanene i Somaliland (Bradbury mfl., 2003). Warsangeli og Dhulbahante klanene i de østlige regionene Sool og Sanaag, og Gadabuursi og Iise klanene i Awdal regionen vest for Somaliland har et tvetydig forhold til Somaliland, til tross for at disse klanene spilte en sentral rolle i grunnleggelsen av republikken Somaliland (Bradbury mfl., 2003, s. 457).

Bur'oo konferansen ble etterfulgt av Borama konferanse som varte i perioden januar-mai 1993 der det ble vedtatt et nasjonalt charter for fred, og et nasjonalt overgangscharter.

Politiskprosessen i Somaliland har ikke vært uten utfordringer. I perioden 1992-1996 har Somaliland vært gjennom en del interne konflikter som truet dens grunnleggende eksistens. Disse ble løst gjennom mange konferanser for lokale klaner. Felles for disse konferansene er lokal finansiering og lokalt eierskap (Bradbury mfl., 2003, s. 459).

Politisk stabilitet har preget perioden etter 1996. Den Somaliske nasjonalbevegelsen SNM¹ ble avviklet i år 2000 og Somaliland organiserte sitt første flerparti lokalvalg i 2002 da befolkningen gikk til valgurnene for å velge medlemmer av distriktsadministrasjoner (Battera, 2003, s. 230).

I forbindelse med denne oppgaven vil jeg behandle Somalia og Somaliland som separate tilfeller. Det er viktig å nevne her at det ikke er i min hensikt å verken støtte eller motsette meg Somaliland sin erklæring av selvstendighet.

¹ Somali National Movement etablert i London 1981.

1.1.2 Den føderale overgangsregjeringen TFG

Etter tilbaketrekningen av internasjonale tropper i 1995, falt ikke Somalia tilbake til borgerkrig slik mange observatører hadde spådd. Regionale og lokale administrasjoner sørget for en grad av fred i mange steder. En forsoningskonferanse ble holdt i år 2000 i Arta- Djibouti. Representanter fra alle somaliske regioner og klaner ble invitert til å delta i konferansen, men ledere av væpnede fraksjoner i sør, regional administrasjonen i Puntland, og den selverklærte republikken Somaliland var ikke invitert i sin offisielle kapasitet (Le Sage, 2002).

Den nasjonale overgangsregjeringen TNG som var grunnlagt i Arta-Djibouti i år 2000 fikk delvis anerkjennelse og representerte Somalia i FN, den Afrikanske Unionen, og den Arabiske-ligaen. Internt i Somalia, har den nasjonale overgangsregjering har vist seg å være mislykket, og nådde ikke utover enkelte steder i hovedstaden Mogadishu (ICG, 2002)

Etter terrorangrepene i New York, økte interessen for Somalia fra det internasjonale samfunnet med tanke på trusselen en mislykket stat kan utgjøre for innsatsen mot terrorisme, og at landet kan bli et skjulested for Al-Qaeda og andre terrorist grupper.

I Kenya ble en fredskonferanse, kjent som Mbagathiprosessen, organisert med støtte fra den regionale samarbeidsorganisasjonen IGAD (bestående av landene Djibouti, Uganda, Kenya, Etiopia, Sudan og Somalia) samt fra flere vestlige land med interesse i Somalia.

Mbagathiprosessen førte til at Somalia ble erklært som en føderal republikk. Et føderalt overgangscharter ble vedtatt. Det skisserte landets fremtidig styringsform og fungerte som en midlertidig grunnlov (Transitional Federal Charter, 2004).

Et midlertidig føderalt parlament ble utnevnt kort tid senere basert på en 4.5 maktdelingsformel mellom klanene. Artikkel 30 i det føderale overgangscharteret lyder slik:

ARTICLE 30 APPOINTMENT OF MEMBERS OF PARLIAMENT

The Parliament envisaged under article 28 above shall be selected by the sub sub-clan Somali political Leaders invited to the consultation meetings in Nairobi as from 9th January 2004, comprising: Transitional National Government (TNG); National Salvation Council (NSC); Regional Administrations; Somali Restoration and Reconciliation Council (SRRC); Group-8 (G8) Political Alliance and Civil Society and must be endorsed by genuine traditional leaders.

Mot slutten av 2004 ble Mbagathi- samtalene sluttført med opprettelse av en femårig overgangsføderalregjering, og Abdullahi Yusuf ble valgt som president (ICG, 2004).

Implementering av resultatene fra Mbagathi fredsprosessen viste seg utfordrende. Overgangsregjeringen og den føderale styringsformen hadde blitt mottatt med skepsis, og at prosessen var også anklaget av flere å ikke være representativ, og at utfallet reflekterer Etiopias ønske om en fragmentert Somalisk stat (Kenneth Menkhaus, 2009).

Fem år med mislykket implementering av Mbagathiavtalen og utvikling av maktposisjonering i midt og Sør-Somalia førte til at *Unionen av islamske domstoler* (UIC) med sin væpnede militis Al-Shabaab, tok over kontrollen over hele hovedstaden Mogadishu og store deler av Sør-sentral Somalia i 2006. Dette førte til at Etiopia invaderte Somalia i desember 2006 for å fjerne UIC og til slutt okkuperte Mogadishu (Kenneth Menkhaus, 2009, s. 7).

Etter den etiopiske invasjonen, har krigen eskalert i Somalia, noe som sammen med andre økonomiske faktorer førte til en ekstraordinær humanitær krise. Presset fra situasjonen førte til at det internasjonale samfunnet øvet innflytelse på overgangsregjeringen og sørget for at statsminister Geedi trakk seg til fordel for en mer moderat statsminister som kunne forhandle med opposisjonen. Den nye statsministeren Nur Adde, satte i gang forhandlingsprosess med opposisjonen i Djibouti. Denne prosessen førte til at President Yusuf ble presset til å gå av, og Sheikh Sharif Sheikh Ahmed (tidligere UIC) ble valgt som president. Dette skjedde etter en utvidelse av Parlamentet fra 275 til 550 medlemmer for å inkludere medlemmer som representerte opposisjonen (Kenneth Menkhaus, 2009, s. 9).

Åtte år etter etableringen av den første føderale overgangsregjeringen i Nairobi i 2004, kom en midlertidig føderal grunnlov på plass i august 2012. Dette markerte slutten på overgangsregjeringen sin mandat, og et nytt føderalt Parlament ble utnevnt av klanledere samme år. Parlamentet valgte Hassan Sheikh Mohamed som president i september 2012.

1.2 Problemstilling

I denne oppgaven vil jeg se på årsakene som førte til at freds- og statsbygging prosesser har hatt forskjellige utfall i Somaliland og Somalia.

Jeg skal undersøke hvorfor har fredsbygging i Somaliland og Somalia har ført til forskjellige utfall når det gjelder politisk stabilitet og institusjonsbygging. For å forstå dette vil jeg

sammenligne prosessene, implementeringen og grunnlovene i de to enhetene. Mitt mål er å utforske mulige forskjeller som kan forklare forskjellene på utfall av disse prosessene når det gjelder politisk stabilitet og konsolideringen av fred. Jeg skal utforske fire dimensjoner av disse prosessene.: maktkonstellasjoner, grunnlovsprosesser, konfliktens natur og eksterne aktører. Jeg har derfor kommet frem til at en problemstilling kan formuleres slik:

Hvorfor har freds- og statsbyggingsprosessene i Somaliland førte til fred og stabilitet, mens resten av Somalia fortsatt er preget av politisk ustabilitet?

Opgaven vil være en sammenlignende studie, der prosessene, aktørene, og implementeringen av resultatene blir analysert og sammenlignet.

1.3 Motivasjon og forventninger til oppgaven

Hvorfor skrive en oppgave om fredsbygging og statsbygging i Somalia? Spørsmålet om hvorfor noen samfunn klarer å etablere et system som støtter utvikling og velferd for innbyggere, mens andre samfunn mislykkes med dette er et grunnleggende spørsmål i studier av politikk og demokratisering. Kan årsakene ligge i prosessene, aktørene, viljen eller graden av velstand i disse samfunn?

Ved å svare på problemstillingen i denne oppgaven ønsker jeg å bidra til mer kunnskap om fredsprosessene som fant sted i Somalia, og mekanismene som førte til utfallene av disse prosessene. Somalia har en lang vei å gå fram mot politisk stabilitet og demokrati, og jeg ønsker med denne oppgaven å bidra med mer kunnskap til debatten om hva som er viktig å ta hensyn i prosessene for å styrke politisk stabilitet og fred i landet. Håpet er at oppgaven vil berike den pågående debatten i det somaliske samfunn om utfordringer for fred og politisk stabilitet.

Jeg håper at jeg også med denne oppgaven vil bidra til den større debatten om fredsbygging i samfunn som har gått gjennom borgerkrig.

1.4 Oppgavens struktur

Den metodiske tilnærmingen vil bli diskutert i kapittel to. I kapittel tre vil jeg presentere det teoretiske rammeverket for oppgaven. Her vil jeg drøfte relevant forskning og teorier om fredsbygging, blant annet ulike teorier om dilemmaer og utfordringer for fredsbygging, og spoilerproblemet i fredsprosesser

Kapittel fire vil handle om maktdeling og utfordringer knyttet til denne formen for konflikthåndtering i samfunn som har vært herjet av borgerkrig. Videre vil jeg presentere forskning om Somalia som er relevant for oppgaven.

Kapittel 5 og 6 er den empiriske delen av studien. Kapittel 5 gir en historisk oversikt over den somaliske konflikten. Jeg vil da se nærmere på fredsprosessene i Somaliland og Somalia. Her vil jeg legge vekt på prosessene som førte til de nåværende politiske strukturene i disse enhetene. Prosessene vil analyseres i lys av de fire dimensjonene; maktkonstellasjoner, grunnlovsprosessene, konfliktenes natur og eksterne aktører

Kapittel 6 er en sammenlignende analyse av prosessene med å utarbeide grunnlovene i Somalia og Somaliland. Jeg vil innlede kapittel 6 med en sammenlignende gjennomgang av maktdelingsformelen og systemet for valg av representanter i det føderale parlamentet i Somalia. I kapittel 7 vil jeg presentere hovedfunn og konklusjoner fra oppgaven.

2 Metode

I dette kapitlet, vil jeg presentere min metodiske tilnærming. Oppgaven er en casestudie som bygger på en sammenlignende kvalitativ forskningsstrategi. Jeg vil først presentere Rokkans metodiske tilnærming og hvorfor det er aktuelt å bruke denne i oppgaven. Deretter vil jeg diskutere casestudier, casevalg og prosessoring som tilnæringsmetode.

2.1 Rokkans metodiske tilnærming

Den metodiske tilnærmingen i oppgaven henter inspirasjon fra Rokkans metodologiske tilnærming. Mitt mål er å gå i Rokkans fotspor når det gjelder anvendelse av komparativ tilnærming og fokus på historiske avgjørende tidspunkt.

2.1.1 Rokkan historisktilnærming

Denne oppgaven er en sammenlignende studie av fredsbyggingsprosessene som fant sted i Somaliland og Somalia for å finne årsakene og faktorene som førte til at utfallet av disse prosessene varierer i grad av suksess og vellykket implementering. Dette vil innebære en nærmere studie av historiske hendelser og prosesser som resulterte i utvikling av politiske institusjoner og autonome enheter som utøver makt innen sine erklærte grenser.

Rokkan fokuserte på historiske avgjørende tidspunkt for å forklare strukturelle variasjoner, og hvordan disse varierer innen et bestemt geografisk kontekst (Berntzen & Selle, 1992, s. 294). Han fokuserte på variabler som kunne forklare variasjoner, og ekskluderte variabler som ikke er i stand til å forklare minst én viktig forskjell mellom minimum to konstanter i studien. Rokkan hadde tro på at en langsiktig kumulativ forskningsprosess gir grunnlag for å avdekke et objektivt bilde (Berntzen & Selle, 1992, s. 295). Det vil si at langsiktig forskning bidrar til bedre kunnskap om hva skjedde, hvordan prosessene førte til foreliggende utfall og hva som var de medvirkende variablene. Hvis man finner alle delene, er det til slutt mulig å forklare hvorfor ting viste seg å utvikle seg slik de gjorde (Berntzen & Selle, 1992, s. 295).

2.1.2 Rokkans sammenlignendetilnærming

I sin bok fra 1984, skiller Charles Tilly mellom fire typer av sammenlignendeforskning. Han beskriver en individualiserende sammenligning som går ut på å behandle store sosiale enheter som unike enheter for å identifisere deres singulariteter (Tilly, 1984).

I motsetning til den individualiserende sammenligningen, går den universaliserende sammenligningen ut på å indentifisere felles egenskaper ved alle tilfeller i en studie eller av et fenomen. Den tredje sammenligningstypen er ifølge Tilly, variasjonsfindende sammenligning som går ut på å etablere et prinsipp om variasjon i et fenomens karakter ved å undersøke systematiske forskjeller mellom tilfeller. Han hevder at vellykket sammenligning av denne typen lett kan utvides til nye tilfeller, og er relativt enkelt å verifisere, falsifisere eller modifisere på grunnlag av nye bevis (Tilly, 1984, s. 87–115).

Han plasserer Rokkans sammenlignendetilnærming innenfor denne typen sammenligning (Tilly, 1984, s. 116–124).

Den siste typen sammenligning er den som Tilly kaller for den inkluderende sammenligning. Den går ut på å utarbeide en stor struktur eller prosess, for så å velger steder innenfor strukturen eller prosessen og forklare likheter eller forskjeller mellom disse stedene som konsekvenser av deres forhold til helheten (Tilly, 1984, s. 125–143). Andre forskere argumenterer med at det i

Rokkans arbeid er spor av en klar utvikling fra variasjonsfinnende sammenligning til mer inkluderende sammenligninger (Berntzen & Selle, 1992, s. 297).

2.1.3 Anvendelse av Rokkan tilnærming i denne oppgaven

Denne oppgaven utforsker årsakene som kan forklare variasjonen i utfallet av fredsprosessene i Somalia og Somaliland. Dette innebærer studier av historiske avgjørende tidspunkt (fredsprosessene, og implementering av fredsavtaler). Forskningen i denne oppgaven vil dekke en lang periode 1991- 2012 for å dekke alle avgjørende tidspunkt fra Siad Barre-regimets fall og erklæringen av Somalilands uavhengighet i 1991 til etableringen av den midlertidige føderale grunnloven for den Føderale Somaliske Republikken i august 2012.

Gjennom sitt arbeid søkte Rokkan etter historiske avgjørende sitt punkt, han mente at avgjørelser i på ett tidspunkt gir visse muligheter og begrenser andre muligheter for valg som igjen påvirker utfall av prosesser (Berntzen & Selle, 1992, s. 294–295, 300). Derfor er den historiske konteksten disse avgjørelsene var tatt i av stor betydning for forskningen på grunn av rammene og institusjonene denne historien skaper.

2.2 Casestudie

Oppgaven er en sammenlignende casestudie og vil utforske variasjonene i fredsprosessene som fant sted i Somaliland og Somalia for å finne variasjoner som kan forklare forskjellene i utfall. I denne delen vil jeg begrunne hvorfor jeg har valgt å gjøre dette som en sammenlignende casestudie.

En casestudie er en intensiv kvalitativ studie av en eller noen få undersøkelsesenheter (Andersen, 2013, s. 14). Undersøkelsesenehetene kan være individer, organisasjoner, familier, eller land, men også prosesser, beslutninger eller hendelser. I denne oppgaven er undersøkelsesenehetene fredsprosessene i Somalia og Somaliland som førte til forskjellige utfall. Studien tar for seg to caser, i dette tilfellet to fredsprosesser. En case som undersøkelsesenhet må ikke forveksles med hvor undersøkelsen skjer. I denne oppgaven, er fredsprosessene casene, mens områdene Somaliland og Somalia er undersøkelsens kontekst. En *komparativ* casestudie er en sammenlignende utforskning av det man ønsker å undersøke på bakgrunn av teoretisk materiale med målsetting av å fortolke årsaker til utfall.

Casestudier er kvalitative studier på grunn av den generelle tilnærmingen og bruken av ulike former for datainnsamling og analyse (Andersen, 2013, s. 14). Kristen Ringdal klassifiserer casestudier og komparative design med case som analyseenheter. Som vist i tabell 1, skiller han mellom seks typer design basert på antall caser og analysenivå. (Ringdal, 2013, s. 171–172). Denne oppgaven plasserer seg under typen komparativ systemanalyse. Det er en studie med makro analysenivå og få caser (variasjon i størrelse mellom analyseenhetene vil behandles senere i kapitlet).

Tabell 1. En klassifisering av casestudier og komparativ design (Ringdal, 2013, s. 172).

Analysenivåer	Antall caser (kontekst)		
	Ett	Få	Mange
Ett nivå: Makro	Unike caser (1), implisitt komparativ design (2)	Komparativ systemanalyse (3)	Kvantitativ analyse av aggregert statistikk (5)
To nivåer: Mikro og makro		Komparativ surveyanalyse (4)	Flernivåanalyse (6)

Komparativ systemanalyse kan være nåtidig, eller ha en historisk dimensjon som i mitt tilfelle. Gjennom en grundig studie av analyseenhetene forklarer man årsakene til forskjellen eller likheten i utfallet (Ringdal, 2013, s. 173). Denne oppgaven går ut på å sammenligne fredsprosessene som fant sted i relasjon til to forskjellige områder i Somalia, noe som innebærer en sammenligning av systemer.

Sammenligning av systemer gir en viss følsomhet for systemengskaper. Komparativ historiske studier, som denne oppgaven, fokuserer på sammenhengen mellom variabler og prosesser på den ene siden og systemkjennetegn på den andre siden (Andersen, 2013, s. 113–114).

2.2.1 Validitet, reliabilitet og generalisering

De sterke sidene ved casestudier generelt er omfattende og detaljert kunnskap om case som gjør det mulig å oppnå høy grad av validitet. Konstruksjon av data kan etablere meningsfulle observasjoner og sammenfatninger av sammensatte prosesser (Andersen, 2013, s. 156). Casestudier bruker flere datakilder og metoder for innhenting av data. Bruk av flere datakilder, kunnskap forskeren har om analyseenhetene, metodetilnæringer og teorier gir økt kontroll i

forskningsprosessen, noe som igjen styrker reliabiliteten (Andersen, 2013, s. 157). Ufullstendig og manglende forståelse av det som studeres kan skape misforståelser og systematiske feil på tvers tilnærminger. Slike utfordringer er noe alle forskere kan slite med. Det kan unngås ved en inngående casestudie som gir gode muligheter for å kryssjekke observasjoner og analyser (Andersen, 2013, s. 157).

Utgangspunkt for generalisering er systematisering og tolking av data. Dataene må være pålitelige, og argumentene om empiriske sammenhenger holdbare. En systematisk beskrivelse har ofte flere elementer; riktig observasjon, riktig skille mellom det systematiske og ikke-systematiske variasjoner, og muligheter til å trekke pålitelige konklusjoner fra observerbare til ikke-observerbare forhold. I tillegg foregår det en bestrebelse for å konseptualisere et case som et eksempel på en klasse av fenomener eller hendelser (Andersen, 2013, s. 160–161).

Denne oppgaven har ikke som primært mål å generalisere sine funn. Primærmålet er her å forsøke å spore prosessene som fant sted for å finne årsakssammenhenger mellom prosesser og utfall gjennom å anvende teori på empiriske observasjoner. På bakgrunn av dette er målet å bidra til debatten og forskningen om veien Somalia har foran seg for å oppnå en overgang til politisk stabilitet og deretter demokratisk styringsform. Dette innebærer utfordringer knyttet til hvordan det er mulig å skille mellom nødvendige, tilstrekkelige og tilfeldige forhold i en prosess som leder opp til et bestemt utfall. I denne oppgaven vil jeg forsøke å gjøre dette gjennom å teste teoretisk avledede hypoteser gjennom prosesssporing.

2.2.2 Sammenlignende casestudie

Denne studien er en sammenlignende casestudie, som går ut på å studere årsaker til forskjellige utfall av tre fredsprosesser. Robert Yin påpeker at komparative casestudier har tydelig styrke ved å være overbevisende og robuste. Han trekker også frem at ulempene kan være at komparative studier ofte er tidskrevende (Yin, 2018, s. 54). Han trekker også frem at casevalg krever kunnskap om analyseenheten eller casene som studeres (Yin, 2018, s. 59).

En medvirkende årsak til valg av problemstilling og analyseenheter i denne oppgaven er interessen jeg har hatt for de politiske prosessene i Somalia som helhet over en lang periode.

Ringdal påpeker at en annen utfordring som komparativ forskning støter på er at få caser kan gjøre at modellene kanskje må begrenses til én eller to årsaksfaktorer. Dette gjør det vanskelig

å teste ulike forklaringer mot hverandre i en samlet analyse. Løsningen ligger i å øke informasjonsmengden ved å åpne tidsdimensjonen til fenomenet som studeres (Ringdal, 2013, s. 184). Jeg har forsøkt å løse dette ved å studere prosessen i hele perioden fra 1991 da Siad Barre regimet falt, til 2012 da en midlertidig føderal grunnlov ble for Somalia ble vedtatt. Perioden omfatter flere avgjørende historiske tidspunkt som for eksempel gjennomføring av lokalvalg basert på prinsippet én person én stemme i Somaliland, skifte i lederskap i Puntland, og den Etiopiske invasjonen av det sør-sentrale Somalia i 2007.

2.2.2.1 Problemet med caser av ulik størrelse

Problemet med caser av ulik størrelse er spesielt viktig i studiet av land som analyseenheter. Somaliland er mindre enn Somalia både i areal og antall innbyggere. Spørsmålet er om disse enhetene kan være analyseenheter i samme undersøkelse. Ringdal understreker at dette avhenger av formålet og må vurderes i hver enkelt tilfelle (Ringdal, 2013, s. 185).

I vurderingen av denne problemstillingen har jeg lagt avgjørende vekt på at det som studeres er *fredsprosessene* som fant sted i disse områdene fra 1991 – 2012. Det som studeres er langs samme dimensjon fordi det som undersøkes er selve prosessene som fant sted for å løse en utfordring begge områdene har hatt etter Somalias kollaps i begynnelsen av 1991. Prosessene vil studeres langs fire analysedimensjoner som anvendes på samme måte i begge prosessene. Disse dimensjonene er maktkonstellasjoner, grunnlovene, fredsprosessen og eksterne aktører.

2.2.3 Prosessporing

Prosessporing er en metode hvor forskeren nøye studerer ulike kilder for å forsøke å spore sammenheng mellom observerte utfall og mulige årsaker til disse utfallene. Forskeren forsøker her å etablere en årsakskjede som knytter forklaringsmekanismer som kan spores empirisk. Målet er å finne ut om caset passer det teoretiske materialet ved å se på de involverte variablene og sammenhengene mellom disse (Alexander L. George & Bennett, 2005). Prosessporing skiller seg fra historiske forklaringer ved at de teoretiske forutsetningene for antatte forklaringsmekanismer gjøres eksplisitte. Dette er mitt mål for arbeidet med denne oppgaven (Andersen, 2013, s. 149). Andersen peker på at en viktig forutsetning for prosessporing er at forklaringsmekanismer er realistiske slik at de kan spores (Andersen, 2013, s. 149–150).

2.3 Oppsummering av det metodiske grunnlaget

Spørsmålet som melder seg nå er hvordan jeg skal bruke det metodiske grunnlaget for å svare på problemstillingen. Oppgaven er tenkt som en teoridrevet og hypoteseutviklende casestudie basert på et sett av teorier som er sentrale for de ulike elementene i oppgaven. I neste kapittel vil jeg sette sammen det teoretiske rammeverket for studien. Jeg vil gjøre dette ved å bruke ulike akademikers bidrag til teorier om fredsbygging, liberal fredsbygging, og dilemmaer i forbindelse med fredsbyggingsprosesser.

Når det teoretiske rammeverket er diskutert og satt sammen, vil jeg utforske fredsprosessene i Somaliland og Somalia. Jeg vil gjøre dette ved å sette disse prosessene i en historisk kontekst, og bruke prosesssporing for å gå dypere i analysen av disse enhetene. I analyseprosessen vil oppgaven med å identifisere relevante variabler og historiske avgjørende tidspunkt, i Rokkans ånd, være avgjørende.

Ved å gjennomføre en grundig studie av hver enkelt prosess fra fire dimensjoner; maktkonstellasjon, eksterne aktører, konfliktens natur og implementering, er mitt mål å finne årsakene til forskjellene i utfall av disse prosesser.

Jeg håper på denne måten å komme frem til betydningsfulle årsakssammenhenger, og mekanismer for å utvikle materiale som kan være nyttige i fremtidig forskning på temaet. I neste kapittel vil jeg sette sammen det teoretiske rammeverket for denne studien. Sammen med det metodiske rammeverket vil dette være grunnlaget for min analyse.

3 Teoretisk rammeverk

Jeg ønsker i denne oppgaven i hovedsak å se på tre fredsprosesser som har hatt forskjellige utfall. Videre ønsker jeg å utforske hvordan disse prosessene har blitt gjennomført: hvem deltok i prosessene? hvem blant de aktuelle aktørene ble ekskludert fra prosessene? Hva medførte dette for utfallet av den enkelte prosess? Det er slike spørsmål det teoretiske rammeverket danner grunnlaget for å belyse.

Som en start på den teoretiske delen av arbeidet, vil jeg i dette kapitlet ta for meg teori knyttet til fredsbygging og utfordringer knyttet til spoilerproblemet i fredsbyggingsprosesser. Det teoretiske grunnlaget vil også innebære teorier om dilemmaer i forbindelse med fredsbygging og teorier om hvordan valg av noen alternativer i forbindelse med fredsprosesser kan ha implikasjoner på utfallet av en fredsprosess.

3.1 Fredsbygging

Begrepet fredsbygging har vært gjennom omfattende debatt i forskningen. Begrepet ble introdusert etter den kalde krigens slutt. FNs rolle som internasjonal aktør var begrenset under den kalde krigen på grunn av stor bruk av vetoretten i sikkerhetsrådet. Vellykket intervensjon i Nicaragua, og Zambia i 1990 dannet veien for at FN skulle ta en ledende rolle i å forme en type fred som er ønskelig å implementere (Sabaratnam, 2011, s.14).

I 1992 introduserte FN generalsekretær Boutros Boutros-Ghali *Agenda for Peace*. Her definerer Boutros- Ghali fredsbygging etter konflikt som *action to identify and support structures which will tend to strengthen and solidify peace to avoid a relapse into conflict* (Boutros-Ghali, 1992).

Han påpeker fire handlingsområder: fredsbygging etter konflikt, forebyggende diplomati, fredsbevaring og fredsskaping. Forebyggende diplomati (preventive diplomacy) går ut på å forhindre utbrudd av konflikter, og forhindre konflikteskalering og spredning. Fredsbevaring går ut på å bevare fred gjennom utplassering av FN-personell i feltet med samtykke fra alle involverte parter, som normalt involverer utplassering av FNs militære og/eller politipersonell og ofte sivilt personell. Fredsskaping er derimot tiltak for å bringe konfliktpartene til enighet hovedsakelig gjennom bruk av fredelige midler (Boutros-Ghali, 1992, s. 204). Boutros-Ghali beskriver videre at fredsbygging etter konflikt er det motsatte av forebyggende diplomati. Mens forebyggende diplomati er et tiltak for å forebygge utbrudd av væpnede konflikter, er fredsbygging etter en konflikt et sett av tiltak og strukturer for å hindre tilbakefall til konflikt. Han påpeker videre at statsbygging er en komponent av fredsbygging etter konflikt. Dette innebærer teknisk assistanse for å støtte bygging av statsstrukturer og evner for å styrke demokratiske institusjoner (Boutros-Ghali, 1992, s. 213).

Mislykkede intervensjoner i flere konflikter, som folkemordet i Rwanda i 1994 og Srebrenica i 1995, førte til revurdering av *Agenda for Peace* (Sabaratnam, 2011, s. 15). I 1995 presenterte Boutros-Ghali et supplement hvor han beskriver at konfliktenes natur har endret seg, slik at flere og flere konflikter er interne konflikter eller borgerkrig. Interne konflikter gjør at statsapparatet kollapser. Dette betyr at fredsbygging også må omfatte nasjonal forsoning, og bygging av et effektivt stat (Boutros-Ghali, 1995). En viktig argumentasjon for denne prosessen mot en liberal fred har vært å avverge fremveksten av stater som er aggressive mot sine

innbyggere, og der en liten elite kontrollerer makten. Det er også brukt for å bevare den liberale statsmodellen (Richmond, 2013, s. 309).

Fredsbygging i lys av denne ideen er kalt liberal-fredsbygging og innebærer en bestemt formel for avslutning av krig. Formelen er demokratisering for å presentere fredelige alternativer for konkurranse om politisk makt (Sisk, 2008, s. 239). Definisjonen indikerer at fred innebærer noe mer enn kun fravær av voldelig konflikt. Med demokratiske institusjoner menes det bygging av den liberale staten, med tilhørende institusjoner som liberal grunnlov, flerparti valgsystem og rettssikkerhet (Castellano Jr., 2018). Liberal-fredsbygging er blitt gjenstand for omfattende debatt i den akademiske litteraturen innenfor fredsstudier og internasjonale relasjoner. Intervensjoner fra FN og andre internasjonale aktører er blitt kritisert for å innføre vestlige liberaldemokratiske modeller for politisk styring, økonomisk utvikling og rettssystemer uten hensyn til ulike lokale kulturelle forhold (Roland. Paris, 2004). En annen kritikk har vært at liberal fred har ensidig fokus på statsbygging, og at den menneskelige faktoren blir undervurdert (Lambourne & Herro, 2008, s. 276).

Richard A. Falk (1995) presenterer historisk kontekst for tankene rundt liberal fred. Den historiske konteksten bygger på argumentasjonen om at fred ikke er kun fravær av krig eller voldelig konflikt. Han argumenterer med at perioden under den kalde krigen ikke kan betegnes som en fredelig periode, ettersom det var reell risiko for utbrudd av krig. Han skisserer tankene som førte til tanken om liberal-fredsbygging og fremveksten av syntesen om fred som styresett (Richard A. Falk, 1995). Dette følger et ønske om å gjenoppbygge det internasjonale systemet etter den kalde krigen, og innebærer at liberal fred legger til rette for sosial rettferdighet, demokratisering, og menneskerettigheter. Liberal fred har derfor blitt assosiert med tilnærming som inkluderer økonomisk, politisk og sosial intervensjon som ofte ikke tar høyde for lokale forhold (Richmond, 2007, s. 68–70).

Forskere har identifisert faktorer som er nødvendige for at fredsbyggingsprosessen skal kunne lykkes (Lambourne & Herro, 2008, s. 278). Cousens og Kumar foreslår at formålet med fredsbygging bør være å konsolidere fred på kort sikt og for å øke sannsynligheten på lang sikt for at fremtidige konflikter løses uten vold. I denne sammenhengen argumenterer de med at det er behov for å fokusere på den politiske dimensjonen av konfliktløsning når det gjelder å støtte legitime interne konfliktløsningsmekanismer (Cousens, Kumar, & Wermester, 2001). Andre forskere fremhever viktigheten av faktorer som tillitsbygging, kulturell og økonomisk sikkerhet

i tillegg til involvering av de internasjonale samfunnet som viktige faktorer for fredsbyggingen (Stedman & Rothchild, 1996).

Luc Reyhler presenterer en modell for bærekraftig fredsbygging som er satt av fem sentrale fredsbyggings elementer eller -blokker som Rychlers betegner som en del av det store bildet (Reychler, 2006, s. 5). Disse fem blokkene er: 1) et effektivt system for kommunikasjon, konsultasjon, og forhandling; 2) strukturer og institusjoner som fremmer fred; 3) et integrert politisk- psykologisk klima; 4) en kritisk masse av fredsbyggende lederskap og 5) et støttende regionalt og internasjonalt miljø (Reychler, 2006, s. 5–6).

Rychler argumenterer for at disse blokkene vil bidra til at fredsbyggingen lykkes med å etablere en levedyktig fred, som inneholder de mekanismene som sørger for at fremtidige konflikter blir håndtert og løst på en ikke-voldelig måte. Det påpekes her at et effektivt system for forhandling og kommunikasjon på forskjellige nivåer mellom partene i konflikten er avgjørende for vellykkede avtaler. Samtidig, er det viktig at det etableres legitime politiske-, økonomiske- og sikkerhetsinstitusjoner. Legitimiteten påvirkes av to faktorer, den demokratiske forankringen til disse institusjoner, og evnen til å dekke grunnleggende behov som sikkerhet, helse, jobb og utdanning. Det politisk-psykologisk klimaet omfatter prosesser som bidrar til å skape felleskap, og felles nytte av en fredsprosess gjennom en reell forsoning. Lokalt politisk, religiøst, eller kulturelt lederskap som støtter fredsbygging på ulike nivå er ifølge Rychler viktig for bærekraftig fred. Det samme gjelder et støttende regionalt og internasjonalt miljø. I flere fredsprosesser har nabolandene spilt en sentral rolle i suksessen eller kollapsen av fredsprosesser (Reychler, 2006, s. 5–8).

Disse blokkene kan i tillegg sees i sammenheng med forskningen som understreker viktigheten av lokal forankring av fredsbyggingsprosessen. Ifølge Micheal Pugh, må eierskapet til fredsbygging være forankret i de lokale samfunnene for at det skal lykkes (Pugh, 2000, s. 129). Cathrine Barnes argumenterer for at lokalt eierskap til fredsbygging trolig vil føre til mer legitime prosesser og bærekraftige utfall (Barnes, 2006, s. 11).

I denne delen av det teoretiske rammeverket har jeg gått gjennom definisjonen av fredsbygging og sentrale debatter rundt begrepet fredsbygging og liberal fred. Jeg har i tillegg diskutert kritikken fra forskningshold av ideene om liberal fred, og internasjonale intervensjoner. Jeg har videre presentert teori om faktorer som bidrar til at fredsbygging skal kunne være bærekraftig.

I neste del av teorigrunnlaget for denne oppgaven vil jeg ta for meg teori rundt dilemmaer for fredsbygging etter konflikt.

3.2 Utfordringer for fredsbygging

I situasjoner der samfunn er herjet av borgerkrig er to alternative løsninger foreslått. Det ene er å skille mellom krigende grupper ved at hver gruppe får bistand til å etablere sitt eget land, spesielt når dette dreier seg om etnisk borgerkrig (Kaufmann, 1996, s. 139). Det andre alternativet er å bringe konfliktparter til fredelig forhandling gjennom fredssamtaler, og på denne måten bygge bærekraftig fred.

Internasjonale aktører har lent seg på en formel for å bygge bærekraftig fred basert på to parallelle prosesser: fredsbygging og demokratisering. Fredsbygging gjelder perioden før konflikt er avsluttet og omfatter avslutning av krig, fredsavtale og implementering av fredsavtalen. Demokratiseringen refererer til prosessen med å åpne opp politisk rom, blant annet forbedringer knyttet til politisk konkurranse, deltakelse og menneskerettigheter for å sørge for holdbar fred (Jarstad, 2008a, s. 17). Fokuset for denne oppgaven er fredsprosessen og fredsbygging i perioden etter borgerkrig.

Demokratisering har i nyere tid blitt den mest foretrukne løsning for å sørge for bærekraftig og holdbar fred. Det er en prosess hvor årsaker til konflikter kan forhandles på en fredelig måte og i henhold til internasjonale lover og regler. Demokratisering knyttes stadig til fredsbygging, for det er de demokratiske metodene som skaper legitimitet for fredsavtaler (Jarstad, 2008a, s. 18).

Samtidig som de demokratiske metodene skaper legitimitet, innebærer det også en risiko for aktørene/eliten fra borgerkrigen for at de kan miste makten. Dette skaper utfordringer gjennom at disse elitene i noen tilfelle vil motarbeide fredsbyggingen slik at prosessen ikke blir vellykket. For å ta høyde for slike utfordringer har forskningen utviklet begrepet *war-to-democracy transition*. Dette representerer to sammenflettede prosesser, transisjon fra voldelig konflikt til fred, og fra autoritært regime til demokrati. Utviklingen av dette konseptet er basert på forskningen innen demokratiserings-, fredsbyggings-, og konfliktteori for å bygge et rammeverk for samtidig demokratisering og fredsbygging (Jarstad, 2008a, s. 21). Det fremhever viktigheten av å ta høyde for dilemmaer som innebærer kompromiss mellom fred og demokrati i samfunn som har vært herjet av uro og borgerkrig.

Anna Jarstad påpeker at i slike samfunn er det typisk at dynamikken i samspillet mellom fredsbygging og demokratisering bidrar til disse dilemmaer (Jarstad, 2008a, s. 19). Hendelser som politiskmotivert drap, voldelige demonstrasjoner, og høyt nivå av kriminalitet er trusler mot politiskstabilitet og fred. Fredsbygging og demokratisering er to separate prosesser, men disse prosessene er sterkt relatert til hverandre. Det er dynamikken mellom disse prosessene som skaper utfordring for begge prosessene.

Hun beskriver fire typer utfordringer som kan oppstå når fredsbygging og demokratisering har negative effekter på hverandre. Disse er horisontal utfordring, vertikal utfordring, systemisk utfordring, og tidsmessig utfordring (Jarstad, 2008a, s. 21).

3.2.1 Horisontal utfordring

Den horisontale utfordringen er knyttet til spørsmålet rundt hvem som blir inkludert i demokratisering og i fredsbyggingsprosessen. Denne utfordringen relaterer seg til valget mellom å inkludere tidligere parter i den væpnede konflikten og inkludering av andre moderate aktører i prosessen. Ved at flest mulig grupperinger blir inkludert i prosessene øker muligheten for å oppnå fred som er holdbar over tid. Noen grupper kan også ha legitime krav på politisk deltakelse, for eksempel minoriteter. Det er også i henhold til demokratiske metoder at flest mulige aktører deltar i denne prosessen. Forskningen viser at væpnede grupper er mer villige til å inngå fredsavtaler dersom en slik avtale garanterer dem en del av en framtidig regjering (Jarstad, 2008; Lijphart, 1977).

Væpnede grupperinger som forventer å bli ekskludert fra en framtidig regjering vil ikke ha interesse av fredsprosessen. Derfor er det slik at fredsavtaler ofte fastslår at krigende parter skal inkluderes i prosessen. Samtidig er det slik at deltakelse av voldelige grupper i en framtidig regjering sender feil budskap til resten av befolkningen og virker negativt på demokratiseringen. Det kan oppfattes slik at voldelige metoder fører til styrket politisk posisjon når det gjelder framtidig maktdeling (Jarstad, 2008a, s. 21–23).

3.2.2 Vertikal utfordring

Den vertikale utfordringen oppstår når problemstillingen er valget mellom effektivitet og legitimitet (Jarstad, 2008a, s. 23). Denne utfordringer handler om den vertikale relasjonen mellom eliten, øvrige samfunnsaktører og flertallet av befolkningen. Når flertallet av

befolkningen deltar i den politiske prosessen skaper dette større legitimitet for sluttproduktet av fredsprosessen. Det er særlig viktig at flertallet av befolkningen har påvirkningsmulighet på prosessen med å utarbeide en ny grunnlov.

Dette kan samtidig føre til at effektiviteten svekkes på grunn av at det er eliten som styrer ressursene og har den reelle makten i et etterkrigssamfunn. Det er ofte slik at eliten har sin interesse i en ikke-offentlig prosess (Jarstad, 2008a, s. 23). En mulig løsning for denne utfordringen er å holde en folkeavstemming for å hente legitimitet til en fredsavtale eller grunnlov. En må samtidig være klar over at ved å arrangere folkeavstemming risikerer en også forsinkelser i fredsprosessen dersom forslaget ikke godkjennes.

3.2.3 Systemisk utfordring

Systemiske utfordringer handler om eierskap og forankring av freds- og demokratiseringsprosessene. Hvem styrer og eier prosessen? Er det lokalsamfunnet eller det internasjonale samfunnet som har eierskapet? Utfordringene oppstår på grunn av at det internasjonale samfunnet ønsker å sørge for at øremerkede midler blir brukt på en bestemt måte, noe som i mange tilfeller ikke samsvarer med lokalsamfunnets prioriteringer (Jarstad, 2008a, s. 24). Det internasjonale samfunnet tar i en begrenset periode kontroll over fredsbyggingen og demokratiseringsprosessen i land som har vært gjennom en borgerkrig og rapporterer ikke til borgerne i de respektive land, men til et internasjonalt organ for eksempel FN. Det begrunnes i at moderate politiske partier er svake i et samfunn som har vært gjennom en borgerkrig eller uro, og at det er viktig med internasjonal støtte for å sikre og styrke disse politiske aktørene og dermed styrke demokratiseringen, og holdbarheten av fred (Jarstad, 2008a, s. 24).

3.2.4 Tidsmessig utfordring

Tidsdilemma oppstår ved valg mellom langsiktige mål og kortsiktige mål. Demokratiske målsettinger kan øke risikoen for at freden kollapser gjennom voldelige reaksjoner fra krigsherrer eller eliten, men samtidig styrke demokratiet i et langsiktig perspektiv. Tidspunktet for å arrangere valg kan også trigge et tidsdilemma (Jarstad, 2008a, s. 25)

Det første demokratiske valg etter en periode med borgerkrig kan innebære risiko for voldelige handlinger. Årsaken er at ved frie valg er det en risiko for at tidligere makthavere vil miste makten, og dette er ikke en populær risiko å ta. Roland Paris presenterer en mulig løsning for

denne utfordringen. Det er å starte med demokratisering og bygging av demokratiske institusjoner før det arrangeres demokratiske valg (Roland. Paris, 2004, s. 179). Det er også viktig å prioritere fredsbyggende elementer som forsoning mellom krigende parter før en demokratisk konkurranse finner sted.

3.3 Problemet med spoilere i fredsprosesser

Stephen Stedman påpeker at den største risikokilden for fredsprosesser er ledere eller aktører som mener at fremforhandlet fred kan true deres interesser. Disse aktørene bruker vold for å undergrave forsøk på å oppnå fred (Stedman, 1997, s. 5). Han argumenterer for at fredsprosesser i seg selv skaper krefter som ønsker å ødelegge eller forsinke prosessen. Årsaken er at i borgerkrig er det sjeldent at alle fraksjoner og ledere ser fred som et gunstig utfall (Stedman, 1997, s. 7).

Stedman kaller disse aktører for fredsspoilere. Ledere som inngår en fredsavtale kan få motstand fra parter som har blitt ekskludert fra fredsprosessen og som ønsker å hindre eller forsinke fredsprosessen. Ledere kan også få motstandere i egne rekker, som ønsker å bruke avtalen i interne maktkamper. Disse kan tiltrekke seg tilhengere som ser avtalen som et svik mot viktige verdier de har kjempet for.

Stedman har utviklet en typologisk teori om spoilerproblemet. Han beskriver forskjellige typer fredsspoilere, samt strategier for å håndtere denne problematikken. Han beskriver videre hvordan spoilere kan identifiseres og argumenterer for at fredsspoilere varierer utfra hvilket mål de forsøker å oppnå, i tillegg til hvor langt kan de er villige til å gå for å ødelegge freden (Stedman, 1997, s. 6–7). Noen spoilere kan ha et mål om å bli inkludert i prosessen og maktdelingen, mens andre spoilere er ikke interessert i å dele makten.

Fredsprosesser er utsatt for flere spoilerproblemer avhengig av forskjellige faktorer. Disse kan være hvilken posisjon spoilerne har, om det er interne fredsspoilere som er del av fredsavtalen, eller eksterne spoilere i form av aktører som ikke er inkludert i fredsforhandlingene. Identifisering av antall og typer fredsspoilere kan være en utfordring. Noen fredsspoilere har et begrenset mål, mens andre kan være totalmotstandere av hele prosessen. En annen utfordring er forankring av motstanden, det vil si, er motstandskilden ledelsen i gruppen, tilhengere, eller begge? (Stedman, 1997, s. 9–12).

En intern fredsspoiler er en aktør som deltar i fredsforhandlingene og signerer fredsavtalen, men som ikke gjennomfører sine forpliktelser i henhold til avtalen. En ekstern fredsspoiler er

en aktør som enten er ekskludert fra fredsprosessen eller har valgt å ikke delta. Forskjellen i posisjoneringen av fredsspoilere reflekteres i metodene disse bruker for å hindre, forsinke eller undergrave fredsprosessen. Interne fredsspoilere bruker skjulte strategier. Disse ønsker gjerne at fredsprosessen fortsetter så lenge prosessen gir dem en fordel overfor motstanderne, og ikke svekker deres politiske eller militære makt. Eksterne fredsspoilere bruker vold som strategi for å undergrave eller hindre fredsprosessen (Stedman, 1997, s. 8).

Flere fredsspoilere kan medføre ekstra utfordringer for fredsprosessen. Årsaken er at det er sammenhenger mellom strategier man bruker for å motvirke ulike deler av spoilerproblemet. Enhver strategi som brukes for å håndtere den ene fredsspoilieren vil ha implikasjoner på strategier overfor andre fredsspoilere. Det er samtidig slik at strategi for å svekke en fredsspoiler kan virke styrkende overfor en annen spoiler. Disse er elementer det må tas høyde for i fredsprosesser (Stedman, 1997, s. 9).

En kan skille mellom tre typer spoilere basert på hvorfor disse motarbeider fredsprosessen. Fredsspoilere som er totalmotstandere av prosessen har gjerne et mål om total makt og er ikke interesserte i noen form for maktdeling. Deres mål kan ikke endres. Disse er forskjellige fra fredsspoilere som har begrensede mål, for eksempel en deltakelse i maktdeling, anerkjennelse eller støtte for et bestemt styresett. En tredje typen fredsspoilere er plassert mellom de to andre, de har mål som utvides eller begrenses basert på risikobildet som møter dem. Altså, når risikoen er høy, begrenses målet for denne gruppen (Stedman, 1997, s. 10–11).

Stedman argumenterer for at det er muligheter for endringer i typen av fredsspoilere basert på hvor motstanden er lokalisert internt i fraksjonen, gruppen eller aktøren som motsetter seg fredsprosessen (Stedman, 1997, s. 11). En totalmotstander av fredsprosessen kan endre seg til en fredsspoiler med begrenset mål dersom motstanden er lokalisert i gruppes ledelse og det skjer endringer innad i gruppen.

3.3.1 Strategier for håndtering av fredsspoilere

I Stephen Stedmans teori om fredsspoilerproblemet er det internasjonale samfunnet, eller de regionale aktørene definert som støttespillere for fredsprosessen. Disse støttespillerne overvåker implementering av fredsavtalen og håndterer fredsspoilere (Stedman, 1997).

Håndtering av spoilerproblemet skjer gjennom bruk av tre strategier; 1) etterkomme legitime krav; 2) påvirke fredsspoiler til å endre adferd; 3) bruk av tvang for å straffe uønsket atferd, eller redusere fredsspoilernes kapasitet til å hindre fredsprosessen (Stedman, 1997, s. 12–14).

Bruk av håndteringsstrategi avhenger av type fredsspoiler. Bruk av feil strategi for håndtering av en type fredsspoiler, kan medføre styrking av annen type fredsspoiler. Eksempelvis, totalfredsspoilere er ofte ikke interesserte i forhandlinger og ønsker heller ikke maktdeling. Disse har ofte radikale idelogier som er ikke interesserte i kompromisser. Bruk av feil strategi på denne type spoiler, kan medføre at denne typen fredsspoiler blir mer styrket og får større muligheter til å undergrave freden.

3.4 Oppsummering

I dette kapitlet har jeg presentert teorier om utfordringer for fredsprosesser. Disse utfordringene er delt i to. Det første er utfordringer som kan skape dilemmaer i forbindelse med initiering av fredsprosesser. Disse handler om parter i konflikten som bør inkluderes i forhandlingene og valget mellom eliteforankrede prosesser eller inklusjon av flest mulig samfunnsaktører for å styrke legitimiteten til fredsprosessen. Her har jeg også presentert dilemmaer knyttet til lokalt eller eksternt eierskap til prosessen, samt viktigheten av å ta høyde for dilemmaer knyttet til tidspunktet for gjennomføring av det første demokratiske valget etter en konflikt.

Det andre er utfordringer knyttet til fredsspoilerproblemet. Fredsspoilere dukker opp og kan identifiseres etter at en fredsavtale er signert. Basert på målet de har kan de enten betegnes som spoilere med begrenset mål, varierende mål basert på risikobildet, eller totalspoilere som ikke er interessert i maktdeling og demokratiske spilleregler.

I neste kapittel skal jeg ta for meg maktdeling og drøfte begrepet. Dette er aktuelt for min studie, da maktdeling er et sentralt tema i prosesser for å skape fred i samfunn som har vært gjennom borgerkrig, og ikke minst i Somalia.

4 Maktdeling i en postkonfliktkontekst

Å bygge demokratisk styresett i land som har vært herjet av konflikt og borgerkrig er en utfordring for interne og eksterne aktører involvert i fredsprosessen. Forskningen viser at maktdeling i økende grad er en av hovedkomponentene i fredsavtaler (Sisk, 1996). Arend Lijphart legger vekt på at konsosiert demokrati er en egnet form for demokrati i dypt splittede

og konfliktherjede samfunn (Lijphart, 2002, s. 37). Han presenterer to primære egenskaper ved det konsosierte demokratiet: gruppeautonomi og maktdeling (Lijphart, 2002, s. 38).

4.1 Maktdeling

I følge Arend Lijphart betyr maktdeling at representanter fra alle viktige grupper deltar i politisk beslutningstaking, særlig på ledernivå (Lijphart, 2002, s. 38). Dette er en knapp definisjon der det ikke kommer frem forhold som har betydning for øvrige institusjoner i staten. Timothy D. Sisk presenterer en bredere definisjon av maktdeling. Han definerer maktdeling som et sett av institusjoner og prosesser som prioriterer inkludering, konsensusbeslutninger og institusjonalisering av normer for fredelig sameksistens (Sisk, 2013, s. 10). Maktdeling har blitt sett på som en felles løsning både i forbindelse med håndtering av etniske konflikter og for å fremme demokratiske løsninger for etniske konflikter (Rothchild, 2007). Elementer av maktdeling er også forankret i langsiktige politiske avtaler eller løsninger, og i grunnlover. Disse elementene er føderalisme, proporsjonalitet og minoritetsveto (Sisk, 2013).

Lijphart og Sisk fremhever maktdeling som en konflikthåndteringstilnærming for etniske konflikter (Lijphart, 1977; Sisk, 1996). Andre forskere argumenterer for at maktdeling kan virke negativt når det kommer til å avverge tilbakefall til konflikt. Fredsbyggingsprosesser har som formål å få slutt på voldelige konflikter og forhindre gjenoppliving av konflikt på lengre sikt. Spørsmålet blir da hvordan forholdene i borgerkrigsrammede samfunn påvirker funksjonen til maktdeling. Anna Jarstad argumenterer for at maktdeling i samfunn som har vært herjet av borgerkrig innebærer valg mellom å fremme fred eller demokrati (Jarstad, 2008b, s. 107). Hun understreker at fire mekanismer for maktdeling påvirker utsiktene til fred. Inkludering av krigende parter, avhengighet av internasjonale aktører, utjevning av maktforhold og gruppekonkurransen er forhold som påvirker muligheten til å oppnå holdbar fred. Hun påpeker også at maktdeling kan påvirke transisjonen til demokrati i samfunn som har vært herjet av borgerkrig på fire måter: ekskludering av moderate eliter i samfunnet, manglende forankring og støtte i lokalsamfunnet, ekstern intervensjon som hindrer lokalt eierskap til den politiske prosessen, i tillegg til forsterking av den etniske oppdelingen gjennom grupprepresentasjon basert på konfliktlinjene (Jarstad, 2008b, s. 107). Hver enkelt av disse åtte utfordringene knyttet til maktdeling i samfunn som har vært herjet av borgerkrig korresponderer med de fire utfordringene for fredsbygging som var presentert i kapittel tre av denne oppgaven.

Jarstad understreker at hver maktodelingsavtale må være designet for den spesifikke konteksten og det samfunnet den er ment for. Samtidig presenterer hun retningslinjer for å unngå negative effekter av maktdeling i samfunn som har vært herjet av borgerkrig. Hun fremhever viktigheten av å strebe etter inklusjon istedenfor eksklusjon gjennom å designe et system som åpner for inkludering av moderate aktører og tillater at nye aktører kan bli med. Det er samtidig viktig å reservere seter for politiske partier og ikke for individer, samt å sørge for langsiktig assistanse for prosessen. Internasjonal tilrettelegging og mekling er også nødvendig etter at en maktodelingsavtale er oppnådd, i tillegg til troverdige internasjonale sikkerhetsgarantier (Jarstad, 2008b, s. 130–133).

Sriram og Zahar forklarer at fredsbygging forsøker å forhindre konflikt blant annet gjennom bygging av sterke og bærekraftige stater. I følge Sriram og Zahar undergraver maktdeling dette ved at maktposisjoner tildeles individer og grupper som har brukt voldelige metoder til å oppnå sine mål (Sriram & Zahar, 2010, s. 12). De understreker at effekten og holdbarheten av maktdeling varierer basert på konteksten og viser til empiriske eksempler der maktdeling har hatt forskjellige utfall. Mens Maktdeling fungerer i Sveits, har lignende løsning mislyktes i Libanon. Derfor argumentere Sriram og Zahar med at konteksten spiller en sentral rolle for graden av stabilitet og holdbarheten av en løsning basert på maktdeling. De konkludere med at det er tre nøkkelfaktorer som påvirker muligheten til å sikre bærekraftig overgang fra krig til fred gjennom maktdeling: omfanget av statens sentralisering og repressive kraft, kapasiteten og interessene til væpnede grupper som er inkludert i maktdelingen og de som er ekskludert, og graden av involvering fra eksterne aktører i form av støtte til eller svekkelse av fredsavtalen (Sriram & Zahar, 2010, s. 13).

4.2 Relevant akademisk forskning om Somalia

4.2.1 En historie om desentraliserte styringssystem

Den akademiske litteraturen om Somalia på 1960-tallet fokuserte på valgene den nye republikken sto overfor og koloniale erfaringer under italiensk og britisk styre. I en artikkel fra 1967 peker Paolo Contini på situasjonen for landets institusjoner noen år etter uavhengigheten. Han beskriver at til tross for at staten ble erklært som en enhetsstat, var de eneste felleselementene på toppen av statens pyramide. De nordlige og sørlige delene av landet

hadde ulike rettssystemer, ulike skattesystemer, ulike hær- og politistyrker, og ulike administrative strukturer (Contini, 1967, s. 1088).

En utfordring som den politiske ledelsen i det nye uavhengige landet måtte møte var tradisjonen med desentraliserte styringssystemer i de Somaliske territoriene fra før kolonitiden. Somalier hadde en lang historie med desentralisert styring og denne arven måtte integreres med det nedarvede koloniale styringssystemet (Castagno, 1960).

4.2.2 Lokalt ledet statsbygning

De politiske prosessene som førte til etableringen av den selverklærte Republikken De politiske prosessene som førte til etableringen av den selverklærte Republikken Somaliland (nordvest i Somalia) og Puntland (nordøst i Somalia) fanget oppmerksomheten til mange forskere. Etableringen av disse to enhetene utløste en debatt om det lokale eierskapet til forsoningsarbeidet.

I Somalilands tilfelle hevder noen forskere at mangelen på anerkjennelse fra det internasjonale samfunnet ga Somaliland muligheten til å lage et styringssystem som tjener deres behov, basert på lokale kultur og verdier (Bradbury mfl., 2003). En lignende tilnærming ble brukt til å etablere en lokal administrasjon i de nordøstlige delene av landet, nå kjent som Puntland State of Somalia. Dette var *bottom-up* tilnærminger forankret i de tradisjonelle lederne i samfunnet. Dette var sentralt for å gi legitimitet til konferansen i Garowe og etablering av Puntland i 1998 (Willis, Carl, Terlinden, & Mwangi, 2008, s. 25).

4.2.3 Det internasjonale samfunnets rolle i statsbygging

Den første direkte involveringen fra det internasjonale samfunnet var *Operation Restore Hope* ledet av FN. Den startet i 1992 og ble avsluttet i 1995 etter en dramatisk tilbaketrekking av USA fra Somalia i 1994. Federico Battered påpeker at FN valgte å ikke bruke en *Building Blocks* strategi. Ifølge denne strategien kan, som tidligere diskutert, stabilitet i ett område underbygge og støtte ytterligere stabilitet i nærområder (Battered, 2003, s. 232). I år 2000 støttet FN Arta-prosessen i Djibouti. Denne prosessen fokuserte på å inkludere sivile aktører som frivillige organisasjoner, akademikere og næringslivsaktører. Mange krigsherrer og ledere av væpnede fraksjoner ble ekskludert fra prosessen. Battered hevder at Arta-konferansen mislyktes til tross

for inkludering av mange deler av det somaliske samfunnet og påpeker at årsaken til dette er at ved å ekskludere mange krigsherrer med væpnede styrker på bakken, ignorerer man virkeligheten (Battera, 2003, s. 232). Battera fremhever at det internasjonale samfunnet må lære av de lokale erfaringene og ikke reversere gode lokale resultater. Han peker også på at

[..] in deeply divided societies state-building efforts face strong opponents in the form of a multitude of differences and different interests among factions. Factions are so deeply divided internally and sometimes the interests involved are so intricate that it is especially difficult to find a reasonable means to generate a minimal level of agreement on common interests” (Battera, 2003, s. 233).

4.3 Oppsummering

I dette kapittel har jeg presentert teorier om maktdeling og utfordringer knyttet til dette i et samfunn som har vært herjet av borgerkrig slik situasjonen er i Somalia. Maktdelingsavtaler er en attraktiv løsningsmekanisme for fredsforhandlere og jeg har presentert formålet med maktdeling samt utfordringer knyttet til dette når det gjelder utsiktene til holdbar fred og overgang til demokratisk styresett. Maktdeling i samfunn som har vært herjet av borgerkrig krever at man tar høyde for utfordringene knyttet til maktdeling i en slik kontekst gjennom å sørge for inklusjon av moderate aktører, langsiktig internasjonal mekling og assistanse, samt åpne rom for politiske partier. Internasjonale sikkerhetsgarantier vil også øke muligheten til å oppnå holdbar fred og overgang til demokrati.

Jeg har presentert også relevant akademisk forskning om Somalia. Dette inkluderer tidligere forskning om desentralisering i Somalia, det internasjonale samfunns sitt rolle i statsbyggingsprosesser i Somalia samt forskning om lokalt ledede statsbyggingsprosesser.

Med dette kapitlet og kapittel tre har jeg nå presentert det teoretiske rammeverket for oppgaven. Disse teoriene danner grunnlag for min videre analyse av fredsprosessen i Somalia og Somaliland. I neste kapittel vil jeg gå mer inn i selve analysen av disse fredsprosessene og vil starte med en kort historisk oversikt over den somaliske konflikten. Jeg vil deretter se nærmere på fredsprosessen i Somaliland og Somalia. Jeg vil legge vekt på prosessene som førte til nåværende politiske strukturer i disse enhetene.

5 Søken etter fred

I dette kapitlet vil jeg se på fredsprosessene i Somalia og Somaliland, med fokus på historiske avgjørende tidspunkt. Tabell 2 gir en tidslinje over de sentrale hendelsene og prosessene.

5.1 Bakgrunn og årsaker til konflikten i Somalia

Statens kollaps i Somalia fant formelt sted i januar 1991 etter at væpnede opposisjonsfraksjoner styrte President Siad Barres regime. Tegn på statens svakheter ble imidlertid synlige allerede i kjølvannet av Ogaden krigen mellom Somalia og Etiopia 1977-1978. Regimet begynte å bruke statens institusjoner for å sørge for sin egen overlevelse. Korrupsjon og en politikk basert på klaninteresse kjennetegnet alle statlige beslutningsnivåer (Ken Menkhaus, 2014, s. 156). Sikkerhetssektoren utviklet seg til å fremme interessene til klaner som støttet regimet og deres ledere (Samatar & Samatar, 1987).

Når det gjelder den økonomiske situasjonen i landet, utgjorde bistand fra det internasjonale samfunnet en betydelig del av statens BNP, estimert til 57 prosent i 1987 (Paul B. Henze, 1991, s. 125). Barre-regimet visste seg sterkt og begynte å bygge statens institusjoner i de første årene etter maktovertakelse i 1969. Forskere understreker samtidig at regimets sterke grep på makten og forbud mot enhver opposisjon gjorde at offiserer i militæret forsøkte å ta over makten etter nederlaget i Ogaden krigen mot Etiopia 1978. Da dette forsøket mislyktes, brukte regimet overdreven makt mot Majeerteenklanen som de fleste av disse offiserene tilhørte (Elmi & Barise, 2006). Dette medførte at Majeerteenklanen kort tid etter formet en væpnet opposisjonsgruppe kalt Somali Salvation Democratic Front (SSDF).

Bruk av militær makt mot Majeerteenklanen, som bor i områdene nordøst i Somalia (nåværende Puntland) ble starten på den Somaliske borgerkrigen fordi det førte til at andre klaner også dannet væpnede grupper for å ta makten (Elmi & Barise, 2006, s. 34).

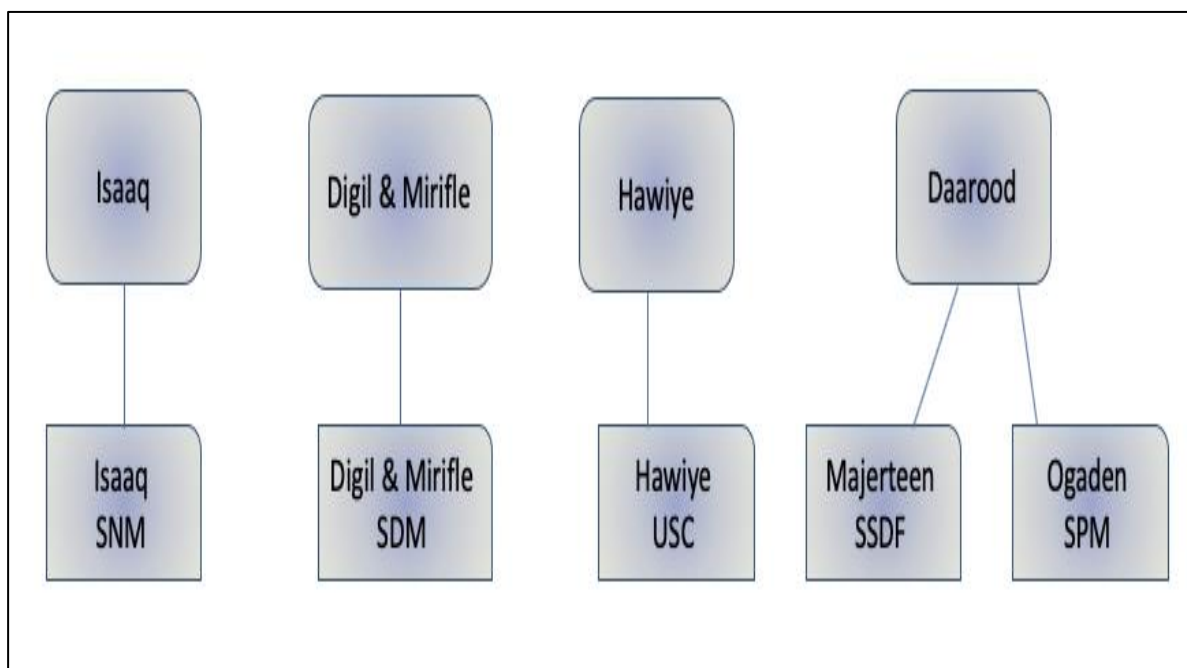
I 1981 etablerte Isaaqklanen en opposisjonsgruppe med navnet Somali National Movement i London (SNM). Som følge av dette begynte regimet å straffe sivilbefolkningen i områdene der Isaaqklanen bodde, nordvest i Somalia (nåværende Somaliland). I 1988 angrep SNM byene Hargeysa og Bur'ø som et forsøk på å overta kontroll i nordvestområdene. Regimet reagerte med en militærkampanje som førte til store ødeleggelser i Hargeysa og Bur'ø og mange døde

(Elmi & Barise, 2006). Menneskerettighetsorganisasjoner estimerte at 50,000 sivile ble drept (Africa Report, 1990).

Da SNM og SSDF startet en væpnet opposisjon mot regimet, begynte andre klaner å etablere egne væpnede opposisjonsgrupper. Hawiyeklanen startet United Somali Congress (heretter USC), Digil- og Mirifleklanene startet gruppen Somali Democratic Movement (heretter SDM) og Ogadenklanen startet gruppen Somali Patriotic Movement (heretter SPM) (Elmi & Barise, 2006, s. 36–37).

Ved utgangen av 1988 spredte borgerkrig og væpnede sammenstøtt seg til flere områder i landet (Ingiriis, 2012, s. 67).

Figur 3. Væpnede grupper og klan tilhørighet pr 1991 (eget oppsett).

Elmi og Barise hevder at årsakene til konflikten i Somalia ligger i konkurranse om ressurser og makt, en undertrykkende stat og den koloniale arven. De presenterer også medvirkende årsaker i form av politisert klanidentitet, våpentilgjengelighet, og høyt arbeidsledighet blant unge mennesker (Elmi & Barise, 2006, s. 33).

Her er det viktig å skille mellom forhold som førte til statens kollaps, og faktorer som sørger for at konflikten fortsetter. Det som førte til konflikten med tilhørende borgerkrig og statskollaps var en undertrykkende stat, konkurranse om kontroll over ressurser, i tillegg til arven fra kolonitiden. Koloniarven bidro til konflikten på flere måter. Kolonimaktene som hadde okkupert Somalia, ga Ogadenregionen til kong Menelik av Etiopia (Elmi & Barise, 2006, s. 36).

De samme maktene har også skåret ut av Jubalandregionen i dagens Somalia, det som i dag er de nordvestlige områdene i Kenya, kjent som *Northern Frontier District (NFD)*. Deling av de somaliske områdene mellom kolonimaktene førte til ødeleggelse av det somaliske sosioøkonomiske systemet og intensiferte konkurransen om ressurser.

Det etiopiske regimet, som hadde en fiendtlig relasjon til det somaliske regimet forsynte opposisjonsgruppene med våpen for å svekke Siad Barre regimet. Dette gjorde at store mengder av våpen ble tilgjengelig for disse gruppene og deres støttespillere (Elmi & Barise, 2006, s. 36).

Opposisjonsgrupper var startet basert på klanilhørighet og reflekterte konkurransen mellom klanene over makt og ressurser. Dette gjorde at klanidentiteten havnet i kjernen av den politiske maktkampen. Da presset fra opposisjonsstyrkene mot regimet økte, ble Siad Barre-regimet mer avhengig av sin egen klan Mareehaan, en subklan av Daaroodklanen. Dette preget borgerkrigen, med klanisme i istedenfor opposisjon og regimestøtte.

Tabell 2. Tidslinje for konflikten i Somalia.

År	Hendelse	Signifikans
1960	Selvstendighet fra Storbritannia og Italia.	Sammenslåing av tidligere British Somalia og Italisk Somalia
1969	militærkupp ledet av Siad Barre	Slutten på en demokratisk styringssett og starten på ett partisystem
1977-78	Ogadenkrigen mellom Etiopia og Somalia	Somaliatapte krigen. Store antall flyktninger fra Ogadenområdene inn til Somalia. Bosatte seg mest i nordvestområdene (nåværende Somaliland)
1978	Forsøk på militærkupp	Medførte straffeaksjoner fra regimet. Militærkampanje fra regimet på områder der kuppledernes klaner bosatte seg. Blant deltakerne i kuppforsøket var Oberst Abdullahi Yusuf Ahmed.
1978-1987	Etablering av opposisjonsgruppene SNM, SSDF og USC	SSDF etablert i 1978. SNM etablert i London i 1981. USC etablert i Roma i 1987. I samme periode var det væpnede sammenstøtt i deler av landet mellom regimet og opposisjonsgruppene.
1991	Statenssammenbrudd	Siad Barre regimets fall.
1991	Barbera og Bur'o fredskonferansene	Erklæring av løsrivelse fra Somalia og etablering av Somaliland som selvstendig republikk.
1993	Borama-konferansen	Institusjonaliserte tradisjonelle normer og klanregler for å håndtere konflikter. President styre, to-kammer parlament av 150 medlemmer ble vedtatt.
1992-1995	Operation Restore Hope	FN ledet. Første direkte engasjement fra det internasjonale samfunn. Avsluttet etter USAs tilbaketrekning.
1994-1996	Borgerkrig i Somaliland	Borgerkrig i Somaliland førte til ødeleggelse av byene Bur'o og Hargeisa. Krigen truet Somalilandseksistens og anerkjennelse.
1996	Sodere-konferansen i Etiopia	Maktfordelingsformelen 4.5 ble første introdusert.
1996-1997	Hargeisa-konferansen	Avsluttet borgerkrigen i Somaliland og en midlertidig grunnlov ble vedtatt.
1997	Kairo-konferansen	Flere fraksjoner deltok. Positivt mottatt. Mislykket etter at noen sentrale fraksjonsledere trakk seg, med støtte fra Etiopia.
1998	Garowe-konferansen	Etablering av Puntland som en autonom regional stat i Somalia. Er nå en del av den føderale republikken Somalia

2000	Artakonferansen i Djibouti	Etablering av nasjonal overgangsregjering (TNG) ledet av president Abdikasim Salad og en overgangsforsamling med 245 seter.
2001	Folkeavstemming i Somaliland	Somalilands grunnlov ble godkjent gjennom folkeavstemming.
2002-2004	Mbagathiprosessen i Kenya	Erklæring av den føderale overgangsregjeringen TFG med Abdullahi Yusuf som president. En føderal overgangsforsamling ble også etablert med 275 seter. Den føderale overgangschartret ble adoptert.
2008-2009	Djiboutiprosessen	Avslutning av Etiopisk okkupasjon. Økning av antall seter i den føderale overgangsforsamlingen til 550 seter. Fredsavtale med den moderate fløyen av unionen av de islamske domstolene.
2012	Midlertidig føderalgrunnlov og valg av en ny president	Dette markerte slutten på overgangstiden. Samt erstatning av det føderale overgangsskarakteret med en midlertidig grunnlov.

I de neste delene av dette kapitlet vil jeg ta for meg fredsprosessene som fant sted i Somaliland og Somalia. Titalls fredsinitiativ og -forsøk har funnet sted i Somalia. Alle blir ikke undersøkt her av hensyn til plass og tid. Jeg vil fokusere på de viktigste prosessene som førte til de nåværende politiske strukturene i områdene. De som er utelatt har ikke påvirket nåværende politiske struktur i særlig grad.

5.2 Føderalisme for en vedvarende konflikt - Somalia

Våpnede opposisjonsgrupper styrtet Siad Barre fra makten i januar 1991. USC ledelsen utnevnte Ali Mahdi Mohamed til midlertidige president uten konsultasjoner med andre opposisjonsgrupper. Dette provoserte andre grupper som hadde kjempet mot regimet.

Djibouti I og II prosessene var de første forsøkene på å etablere en ny ledelse for staten Somalia. Blant deltakere i disse prosessene var USC, SSDF, SPM og SDM (Kasaija, 2010). Ali Mahdi-fløen i USC tolket Djibouti II avtalen som en anerkjennelse av Ali Mahdis utnevnelse til midlertidig president i Somalia. General Mohamed Farah Aidids fløy i USC nektet å akseptere dette. Dette førte til borgerkrig mellom tidligere allierte grupper i Sør-Somalia da Ali Mahdi og General Aidid² tydde til våpen for å løse den politiske uenigheten (Kasaija, 2010, s. 262).

² General Mohamed Farah Aidid tilhører Habargidir sub-klanen, mens Ali Mahdi tilhører Abgaal Sub-klanen. Begge sub-klanene tilhører Hawiye klanen som dominerte opposisjonsgruppen United Somali Congress (USC).

I Nordvest-Somalia, satte SNM i gang en lokal konferanse for klanene i nordvestområdene. Den resulterte i erklæringen av Somaliland som selvstendig republikk uavhengig av resten av Somalia. Under disse forholdene, ledet FN den første direkte involveringen fra det internasjonale samfunnet gjennom *Operation Restore Hope*, som startet i 1992 og ble avsluttet i 1995 etter en dramatisk tilbaketrekking av USA i 1994.

5.2.1 Fredskonferansen i Sodere

Fredskonferansen i den etiopiske byen Sodere i oktober 1996 var den tredje konferansen for å bringe fred og stabilitet i Somalia. Den var initiert av IGAD landene med Etiopia i spissen (Kasaija, 2010, s. 263). Sodereprosessen er også i ettertid sett som et positivt bidrag til fredsforhandlingene i Somalia. Årsaken er at prosessen inneholdt konstruktiv dialog og var representativ med hensyn til deltakelse. Hele 26 klaner deltok med sine respektive fraksjoner.

Det var i Sodereforhandlingene maktfordelingsformelen, kjent som 4.5 formelen, først ble introdusert (Hersi, Okoth, Matanga, & Were, 2015, s. 7). Formelen innebærer at de fire store klanene³ får én hver, mens alliansen av alle minoritetsklanene får et halvt av det en stor klan får. Etter Soderekonferansen var spørsmålet om klansammensetning ikke lenger et problem (Osman, Souare, & Mukhtar, 2007, s. 128).

Flere forhold bidro til å svekke Sodereprosessen. Til tross for bred deltakelse, var Husein Aidid⁴ fraksjonen, en av de mektigste fraksjonene i Mogadishu i denne tiden, fraværende fra forhandlingene. Her ser vi igjen problemet med eksklusjon av viktige aktører uten en tydelig plan for hvordan en eventuell spoilerutfordring skal håndteres. Deltakerne i Sodereforhandlingene etablerte National Salvation Council (NSC) med hovedsete i Addis Ababa. Dette resulterte i at mange somaliere oppfattet NSC som en instrument for Etiopia (Kasaija, 2010). Etiopia var drevet av egeninteresse. De sponset prosessen for å ha kontroll over utfall og aktører, noe som svekket legitimiteten til denne prosessen.

5.2.2 Kairo-konferansen i 1997

Representanter fra 25 klanfraksjoner deltok i Kairokonferansen i desember 1997. Fraksjonene i Somalia var på denne tiden delt i to grupper. Den ene gruppen var ledet av Ali Mahdi, som

³ De fire store klanene i Somalia er Dir, Hawiye, Daarood, Digil-Mrifle klanene.

⁴ General Mohamed Farah Aidid døde i august 1996, sønnen Hussein Aidid overtok ledelsen etter sin far.

representerte deltakere på Soderekonferansen. Den andre gruppen var ledet av Hussein Aidid og representerte fraksjonene som ikke deltok på Soderekonferansen. Denne gruppen hadde støtte fra Libya. Begge gruppene kontrollerte betydelige områder i landet og deltok på Kairokonferansen hvor de ble enige om en maktdelingsavtale og formet en regjering (Elmi & Barise, 2006). Kairoavtalen ble positivt mottatt i Somalia og mange støttedemonstrasjoner ble holdt i landet. Mange observatører mener at Etiopia undergravde Kairoavtalen gjennom å oppfordre to fraksjoner til å forlate konferansen og erklære motstand. Observatører mener at Etiopia, på bakgrunn av sin historisk⁵ relasjon til Somalia, ønsker en svak og håndterbar Somalisk stat (Elmi & Barise, 2006, s. 39–40).

5.2.3 Etableringen av Puntland i 1998

Etter regimets fall i 1991, overtok den Hawiyeklan-dominerte gruppen USC kontrollen over hovedstaden Mogadishu. I kjølvannet av de væpnede operasjonene ble mange medlemmer av Darodklanen forfulgt og utsatt for hevnaksjoner. Dette medførte at flere av dem flyktet fra områder i sør til nordøstområdene hvor Darodklanen er i majoritet.

Hendelsene førte til at befolkningen i nordøstområdene fryktet angrep fra Mudugregionen i sør hvor USC hadde kontroll. Dette resulterte i at det ble satt i gang en prosess for å etablere en lokal administrasjon ledet av SSDF⁶ (Willis mfl., 2008, s. 14). Lederskapskonflikter og intern konkurranse forhindret etableringen av en effektiv lokal administrasjon i perioden 1991-1997. Samtidig markerte SSDF seg som den dominerende politiske og militære fraksjonen i nordøstområdene (Willis mfl., 2008, s. 16).

Den autonome regionalstaten Puntland ble etablert i 1998 og omfatter nordøstområdene og den nordlige delen av Mudugregionen i Sentral-Somalia. Det ble erklært ved etableringen at Puntland vil være en del av en fremtidig somalisk føderalstat. På høringskonferansen som fant sted i Garowe mellom 25 februar og 12 mars 1998, ble det hevdet at etableringen av en autonom regionalstat i nordøstområdene ville bidra positivt til fred og forsoning i Somalia i samarbeid med en eventuell føderal somalisk stat (Battera, 2003, s. 230).

I 2001 brøt det ut borgerkrig i Puntland etter at den daværende overgangsregjeringen, med Abdullahi Yusuf som president, ønsket tre års forlengelse siden det ikke hadde lyktes å

⁵ Etiopia og Somalia har vært i krig to ganger, både i 1964 og 1977 over Ogaden regionen i Etiopia.

⁶ Somali Salvation Democratic Front SSDF

forberede regionen for lokale valg (Willis mfl., 2008, s. 26). Krisen varte til 2003 da en fredsavtale ble signert som ga Yusuf's regjering forlengelse frem til 2004.

Forskerne påpeker at en faktor som bidro til å få slutt på denne krisen var starten på Mbagathiprosessen hvor Yusuf deltok i forhandlingene som *de facto* representant for Puntland. Han måtte tre av som president i Puntland da han ble valgt som president for den føderale regjeringen (Willis mfl., 2008, s. 27).

5.2.4 Artakonferansen

Fredskonferansen i Arta, Djibouti, i 2000, fant sted på initiativ fra Djiboutis President Ismail Omar Guelle som annonserte den i sin tale til FN generalforsamling i 1999.

Mer enn tre tusen somaliere deltok på konferansen, noe som gjorde den til «den største somaliede fredskonferansen» (Elmi & Barise, 2006, s. 40). Tradisjonelle ledere, sivilsamfunnsorganisasjoner, intellektuelle og forretningsfolk deltok på Artakonferansen med mål om å etablere en nasjonalregjering og sette i gang en forsoningsprosess. Ledere for væpnede fraksjoner fikk ikke delta som representanter for sine fraksjoner, men deltok som observatører i sin personlige kapasitet, uten å bli gitt særlig anerkjennelse (I. Farah & Toure, 2017, s. 184).

Etter fire måneder med forhandlinger, valgte deltakerne mer enn 900 delegater som igjen oppnevnte 245 representanter til en nyetablert overgangsforblyng (Elmi & Barise, 2006, s. 41). Setene i overgangsforblyng var fordelt basert på klantilhørighet etter 4.5 formelen. De fire store klanene Hawiye, Darod, Dir, og Digil-Mirifle fikk 19.55% hver og minoritetsklanene fikk 11% til sammen. Det ble også satt et krav om kvinnerepresentasjon fordelt på alle klanene slik at kvinner samlet representerte 11% av alle setene i forblyng (Hersi mfl., 2015, s. 7). Representantene vedtok det nasjonale overgangscharteret som dannet grunnlaget for å forme en nasjonal overgangsregjering (TNG). De valgte presidenten for overgangsforblyng, og landets president, som deretter utnevnte statsministeren. Disse posisjonene ble også fordelt basert på maktdelingsformelen.

Presidenten var fra Hawiyeklanen, forblyngsresidenten var fra Digil-Mirifleklanen og statsministeren tilhørte Darodklanen (Hersi mfl., 2015, s. 7).

Artakonferansen fikk stor støtte både i Somalia, og fra internasjonale aktører som IGAD, den Arabiske Ligaen, FN, EU og USA. Konferansen ble direktesendt via satellitt slik at publikum fulgte med på store deler av konferansen. Etiopia var ikke fornøyd med utfallet av Artakonferansen og begynte å organisere og bevæpne motstandere av konferansen. Bevæpningen av motstanderne var så åpenbar at FNs ekspertpanel utstedte en report som slo fast at Etiopia sender våpen til Somalia på regelmessig basis (United Nations, 2003, s. 20).

Den valgte regjeringen hadde ikke reell makt på bakken til tross for betydelig støtte i befolkningen. Årsaken var etiopisk motstand og at flere ledere av væpnede fraksjoner ikke var fornøyd med utfallet av konferansen og mente at deres makt på bakken ble ignorert. Derfor kontrollerte Artaregjeringen kun en liten del av hovedstaden Mogadishu og ble møtt av sterk motstand fra flere fraksjonsledere. Noen av disse var også medlemmer av Artaregjeringen.

Misnøye, etiopisk press og tilgang på våpen og ammunisjon gjorde motstanden vellykket (Le Sage, 2002). Overgangsregjeringen mislyktes i å utvide sin kontroll over landet. Opposisjonsfraksjonene formet Somali Reconciliation and Rehabilitation Council (SRRC) med støtte fra Etiopia. Abdullahi Yusuf, som var president i Puntland på dette tidspunktet, ledet SRRC-koalisjonen (Kouroutakis, 2014, s. 1197).

Med tiden ble alliansene forandret internt i både TNG og SRRC. TNG og deres allianse ble etterhvert bedre kjent som Mogadishugruppen og dominerte TNG i perioden 2000 - 2002. Gruppen hadde støtte fra flere arabiske land, var sterkt anti-etiopisk, hadde en del islamister i alliansen og var dominert av bestemte linjer fra Hawiyeklanen. Mogadishugruppen hadde en visjon om en sterk enhetsstat. SRRC-koalisjonen som var støttet av Etiopia, var sterkt anti-islamistisk og dominert av noen linjer fra Daroodklanen. Koalisjonen var føderalistisk og hovedsakelig basert på regioner utenfor Mogadishu (Ken Menkhaus, 2007, s. 359–360).

På IGADs møte i Khartoum i november 2000, spilte Etiopia en sentral rolle for å overbevise medlemmene av IGAD om at Artaprosessen ikke var fullstendig og presset for at IGAD skulle innkalle til en ny fredskonferanse for Somalia i Kenya.⁷

⁷ («Khartoum Declaration of the Eighth Summit of Heads of State and Government, Khartoum, 23 Nov 2000 (A/55/726-S/2001/3) -», 2000).

5.2.5 Mbagathiprosessen

Mbagathiprosessen startet i byen Eldoret i 2002 og flyttet til Mbagathi etter regjeringsskifte i Kenya i februar 2003. Prosessen resulterte i etablering av et føderalt overgangsparlament og en føderal overgangsregjering (TFG) i 2004 (Kaplan, 2010, s. 85).

Mbagathiprosessen førte til at Somalia ble erklært en føderal republikk. Et føderalt overgangsskifte ble vedtatt. Det skisserte landets fremtidige styringsform og fungerte som en midlertidig grunnlov.⁸

Forhandlingsprosessen strakk seg over to år og ble ledet av Kenya med bistand fra eksterne meglere fra IGAD landene, FN og EU. Prosessen ble gjennomført i tre faser; erklæringen av våpenhvile, løsning av viktige konfliktspørsmål og maktdeling i en framtidig sentralregjering (Ken Menkhaus, 2007). Et parlament med 275 medlemmer ble utnevnt i perioden august – september 2004. Maktdelingsnøkkelen var basert på 4.5 formelen slik at hver av de fire største klanene fikk 61 seter og 31 seter ble allokert til en allianse av minoritetsklaner (Hersi mfl., 2015, s. 8).

Antall seter i parlamentet var betydelig flere enn tidligere. Dette gjenspeiler forhandlingene som var basert på å tilfredsstille krav fra deltakende delegasjoner gjennom å øke antall seter istedenfor å adressere uenigheter gjennom forhandlinger.

Valg av Abdullahi Yusuf, Presidenten av Puntland og leder av SRRC koalisjonen, som Somalias president skapte misnøye og kompliserte situasjonen. Mogadishugruppen følte seg forbigått, særlig da Ali Mohamed Gedi ble utnevnt som statsminister. Til tross for at Gedi tilhørte Hawiyeklanen som dominerte Mogadishugruppen, var han ikke en alliert av denne gruppen og Mogadishugruppen anså derfor ikke TFG som en nasjonal samlingsregjering. Anklager om korrupsjon i valgprosessen, i tillegg til åpenbar etiopisk støtte for Abdullahi Yusufs regjering, økte splittelsen mellom de to koalisjonene som per mars 2004 i realiteten utgjorde forhandlingspartene på Mbagathikonferansen (Ken Menkhaus, 2007, s. 361).

To hovedtema økte splittelsen mellom de to gruppene. President Yusuf foreslo med bakgrunn i sikkerhetssituasjonen i Mogadishu at regjeringen skulle etablere hovedsete og midlertidig

⁸ (Transitional Federal Charter, 2004, s. Art.11).

hovedstad i Baidoa eller Jawhar. Han ba også om fredsbevarende styrker, inkludert styrker fra Etiopia, for å støtte TFG med å sikre Mogadishu (Kasaija, 2010, s. 265). Begge forslagene ble avvist av Mogadishugruppen. Deres representanter sluttet å delta på parlamentariske møter i Nairobi og forespørselen om fredsbevarende styrker i Mogadishu ble tolket som en krigserklæring (Ken Menkhaus, 2007, s. 362). TFG regjeringen flyttet tilbake til landet i juni 2005 under press fra Kenya, og brukte byen Jawhar som hovedsete før den ble flyttet til Baidoa (Kasaija, 2010). TFG virket i økende grad irrelevant og mindre og mindre en trussel mot Mogadishugruppen (Ken Menkhaus, 2007, s. 369).

Betingelsene som førte til en allianse mellom Mogadishus islamister og krigsherrer endret seg da en gruppe fra Hawiyeklan-militsen gikk sammen med en del forretningsfolk og etablerte Alliansen for gjenopprettelse av fred og antiterrorisme.

Islamistene etablerte på sin side Unionen for islamskedomstoler (UIC) og i februar 2006 var krigen i Mogadishu, mellom Alliansen og UIC, et faktum. I juni 2006 tok UIC kontroll over hovedstaden Mogadishu og store deler av Sørsentral-Somalia (Kasaija, 2010, s. 265). UIC åpnet Mogadishu havn, rehabiliterte hovedflyplassen i byen, og fikk på plass bossinnsamling og renovasjon i hovedstaden Mogadishu. Innbyggerne kunne for første gang på flere år vandre i gatene uten risiko for å bli skutt eller ranet (Seifert, 2008, s. 17). For mange somaliere, virket UIC som løsningen folket hadde ventet på (Ken Menkhaus, 2007, s. 371).

Etiopia har vært imot UIC, både av frykt for radikale islamister og fordi landet ikke ønsket en sterk islamsk stat ved sin østlige grense. Frykten i Etiopia ble forverret av at noen av ledere i UIC tok opp retorikken om «Stor-Somalia» og dermed blåste liv i Etiopias frykt for tap av Ogadenregionen (Seifert, 2008, s. 35). Disse to faktorene, den religiøse og territoriale trusselen, førte til et mer aktivt etiopisk engasjement i Somalia (Ken Menkhaus, 2007, s. 378).

Etter at UIC, drevet av radikale elementer, hadde truet med å angripe TFG i Baidoa, begynte statsminister Zenawi offisielt en militær intervensjon i den Somaliske konflikten julaften 2006. Ved nyttår 2007 tok Etiopia kontrollen over den siste UIC-kontrollerte byen, Kismayo. Mange av UICs ledere flyktet fra landet, andre ble arrestert og en del ble drept. TFG var nå i stand til å komme til Mogadishu og overta regjeringsbygninger med Etiopisk beskyttelse (Ken Menkhaus, 2007, s. 382).

5.2.6 Djiboutiprosessen 2008-2009

Nederlaget til UIC førte til at flere av dens ledere flyktet til Eritrea og Yemen (Weber, 2008, s. 17). UIC endret seg og etablerte Alliansen for gjenbefrielsen av Somalia (ARS) i september 2007. ARS erklærte at formålet var å kjempe mot Etiopia og den føderale overgangsregjeringen TFG (ICG, 2008, s. 10).

ARS-alliansen inkluderte tidligere ledere av UIC, både lederen for den moderate fløyen Sheikh Sharif Sheikh Ahmed og leder for den radikale fløyen Sheikh Hassan Dahir Aweys., så vel som andre islamister, medlemmer av TFG parlamentet som var imot den Etiopiske invasjonen, og representanter fra diasporaen. Menkhaus (2007) beskriver at ARS-koalisjonen omfattet hele spekteret av motstandere mot den Etiopiske invasjonen, fra radikale islamister og jihadi islamister, til moderate islamister som Sheikh Sharif Sheikh Ahmed. Det var kun spørsmål om tid før alliansen ville splittes. Splittelse av allianser, og skiftende lojalitet har preget somalisk politikk siden 1991. Dette gjelder klaninteresser og reell makt på bakken.

Innen kort tid skilte moderate i ARS lag med resten av alliansen som befant seg i Eritrea og flyttet til Djibouti ledet av Sheikh Sharif Sheikh Ahmed. Denne splittelsen gjorde det mulig å holde forhandlinger og fredsprosess i gang mellom moderate i ARS og den føderale overgangsregjeringen (Kasaija, 2010, s. 269).

Statsministeren i overgangsregjeringen, Nur Adde, holdte konsultasjoner med Hawiyeklanledere i Mogadishu i perioden august-september 2007. Han la fram en plan for forsoning basert på seks punkter som forutsatte åpning for inkluderende samtaler, uten forutsetninger, med den islamske opposisjonen og deretter en maktdelingsformel (ICG, 2008, s. 8). Denne planen så for seg utfall som innebar våpenhvile, nedrustning, demobilisering, re-integrasjon av militsen (DDR), en maktdelingsløsning, og fredsbevaring (ICG, 2008, s. 8). Planen var godkjent av daværende parlament og dannet grunnlaget for Djibouti-fredsprosessen 2008-2009.

Djiboutiprosessen var planlagt gjennomført i fire runder. Den første runden startet 9. mai. 2008 og varte i én uke. I begynnelsen var utfordringene så store at de to partene nektet direkte

forhandlinger. Etter innflytelse fra det internasjonale samfunnet og nøkkelstøttespillere aksepterte partene å utnevne forhandlingsledere som kom i gang med reelle forhandlinger.

ARSs nøkkelposisjoner i Djibouti inkluderte: en etiopisk tilbaketrekking med en "klar tidsplan" og internasjonal garanti; ansvarliggjøring for krigsforbrytelser / rettferdighet / kompensasjon / reparasjon; en multinasjonal fredsbevarende styrke med "overveiende" muslimske tropper; og en maktodelingsavtale som skulle forhandles fram etter den etiopiske tilbaketrekkingen. Den føderale overgangsregjeringen TFG hadde tre nøkkelposisjoner. For det første, at den fortsatt skal være den legitime, internasjonalt anerkjente regjeringen (denne retorikken ble senere tonet ned). For det andre, at en tilbaketrekning av etiopiske styrker må være betinget av en politisk løsning og utplassering av en multinasjonal styrke; For det tredje, at opposisjonen må legge vekk våpen og avstå fra alle former for vold (ICG, 2008, s. 23).

Den andre runden i forhandlingene begynte 1. juni 2008, og ble avsluttet med en avtale den 9. juni 2008. De to partene signerte avtalen som hadde som formål opphør av alle fiendtlige konfrontasjoner og en politisk løsning for langvarig fred⁹. Videre avtalte partene følgende:

the termination of all acts of armed confrontation by the ARS and its allies, and TFG and its allies within 30 days;¹⁰ request the UN to authorize and deploy an international stabilization force from countries that are friends to Somalia excluding neighboring states within 120 days; and the withdrawal of the Ethiopian troops within 120 days after the deployment of sufficient numbers of UN troops.¹¹

Den tredje forhandlingsrunden fant sted 25. – 26. oktober 2008. Partene signerte en felleserklæring om implementering av opphør av væpnet konfrontasjon. Det ble avtalt våpenhvile fra 5. november og tilbaketrekking av etiopiske styrker fra 21. november 2008. Sikkerhetsarrangementene inkluderte at felles styrker fra TFG og ARS skulle overta ansvaret for sikkerheten i Mogadishu og andre steder i sørsentral Somalia (ICG, 2008, s. 24).

⁹ (Agreement between the Transitional Federal Government of Somalia (TFG) and the Alliance for the Re-Liberation of Somalia (ARS) (Djibouti Agreement) | UN Peacemaker, 2008) paragraf 3.

¹⁰ Ibid, paragraf 6

¹¹ Ibid, paragraf 7

Fjerde runde av forhandlingene startet den 22 november 2008 og handlet om forsoning og rettsikkerhet i Somalia. Aktører fra det internasjonale samfunnet deltok i forhandlingene og internasjonale eksperter bidro også med støtte for å få på plass en avtale for den politiske problemstillingen. Partene signerte en politisk avtale¹² som innebar utvidelse av parlamentet fra 275 til 550 seter; derav 200 seter til ARS. 75 seter ble reservert til kvinner, diaspora, forretningsfolk og sivilsamfunnet. Det nye parlamentet skulle velge en ny ledelse; overgangsperioden ble forlenget med to år; og alle avtaler fra Djibouti fredsprosessen ble en del av Det føderale overgangsskarakteret (TFC).¹³

President Yusuf var ikke fornøyd med utfallet av Djiboutiforhandlingene. Relasjonen ble dårligere mellom presidenten og statsministeren hans Nur Adde som hadde hovedansvaret av prosessen fra TFGs side. Til slutt sanksjonerte IGAD-landene president Yusuf noe som førte til at han gikk av som president i 29 desember 2008 (Kasaija, 2010, s. 273). I følge det føderale overgangsskarakteret måtte en ny president velges innen 30 dager (TFC, 2004).

Presidenten for den føderale overgangsforsamlingen fungerte som landets president inntil valg av ny president fant sted. Den opprinnelige overgangsforsamlingen møtte i Djibouti for å vedta avtalte endringer i overgangsskarakteret angående økning av antall parlamentsmedlemmer, for dermed å legge forholdene til rette for valg av en ny president for landet. Endringene ble godkjent og nye medlemmer avla ed til det nye parlamentet.

Valg av ny president fant sted 30 og 31 januar 2009 og Sheikh Sharif Sheikh Ahmed fra ARS ble valgt som president for overgangsregjeringen (Kaplan, 2010, s. 87).

5.3 Fredsprosessene i Somalia: Et sammensatt utfordringsbilde

Det er fellestrekk mellom utfordringene som preget flere av fredsprosessene i Somalia og som førte til at de ikke ga det ønskede resultatet i form av varig fred. En hovedårsak til at de første forsøkene, Djibouti I og II fredsprosessene, mislyktes med å oppnå bærekraftig fred og gjenoppbygge statens institusjoner, var eksklusjon av viktige aktører. Fraksjonene har vært mer

¹² Decision on the High-Level Committee Djibouti Agreement.

https://peacemaker.un.org/sites/peacemaker.un.org/files/SO_081125_Decision%20on%20the%20High%20Level%20Committee%20Djibouti%20Agreement.pdf

¹³ The Transitional Federal Chart (TFC) som ble signert i Nairobi februar 2004.

opptatt av maktovertakelse, hevnaksjoner og konkurranse om ressurser enn av å sette i gang inklusive prosesser.

I følge Anna Jarstad er dette en kritisk fallgrube i forbindelse med fredsprosesser, omtalt som den horisontale utfordringen (Jarstad, 2008a). Prosessen var preget av konkurranse mellom klanene for å gripe muligheter. Mange observatører peker også på at Hawiyeklanen ga seg selv retten til å forme en ny regjeringen basert på dominans i hovedstaden, noe som skapte misnøye blant øvrige klaner (Ken Menkhaus, 2007, s. 363).

I den kritiske tiden rett etter regimetsfall i 1991, var USC i en unik posisjon til å lede en fredelig politisk prosess for å gjenbygge landet. Denne muligheten ble ikke benyttet av daværende ledere av USC, Ali Mahdi og General Aided. Dette kan delvis forklares med lederskifte i organisasjonen.

USCs første leder, Mohamed Wardhigly, døde i juni 1990. Han ønsket en forhandlet løsning på krigen i Somalia. Flere andre politiske ledere i USC døde også rundt 1989 og Wardhigly's arvtaker som USC-leder, General Aided, foretrakk en militær løsning (Bradbury, 1997, s. 21). Ali Mahdi og General Aided kan sies å ha manglet en politisk visjon for å håndtere konflikten etter regimets fall i 1991. Begge hadde kort fartstid med å lede USC, og lite politisk erfaring. Deres manglende kompetanse var en viktig grunn til at USC ikke greide å utnytte den unike posisjonen de hadde i kraft av å kontrollere hovedstaden. Dette ble ytterligere forverret da de mistet kontrollen over USC-militsene som satte i gang hevnaksjoner mot sivile fra Siad Barres klan og storstilt ødeleggelse av statens eiendommer i Mogadishu.

Flere av de senere fredsprosessene har vært preget av at spoilerproblemet ikke har vært håndtert på en effektiv måte. de samme problemene. Viktige årsaker til at Sodereprosessen mislyktes var også til stede ved Arta-fredsprosessen, og senere Mbagathiprossen. Dette var også en årsak til at overgangsregjeringen ledet av president Sheikh Sharif Sheikh Ahmed, hadde svak legitimitet og var preget av konflikter mellom statsministeren(e), presidenten og parlamentet i løpet av perioden den satt ved makten, frem til 2012.

I forbindelse med Artaprosessen, var Etiopia en mektig spoiler. Etiopia kan karakteriseres som en spoiler som utnyttet interne somaliske fredsspoilere. Fraksjonsledere ble inkludert i Artaprosessen som observatører, men fikk ikke nødvendig anerkjennelse som ledere av væpnede fraksjoner med kapasitet til å motvirke fredsavtalen og utviklet seg til å bli spoilere for prosessen. Dette var en strategisk feil. Årsaken var at en ikke anerkjente realitetene på bakken og dermed ikke hadde utviklet strategier for å begrense denne risikoen. De somaliske spoilerne i Artaprosessene var ikke totalspoilere i starten. Det var et mål som ble utvidet basert på risikobildet de sto overfor. Når risikoen var høy, var målet begrenset. men med støtte fra Etiopia var risikoen så lav at disse aktørene endret seg til totalspoilere og undergravde hele prosessen.

De eksterne aktørene, i form av arabiske stater som støttet TNG og Etiopia som støttet SRRC, spilte en sentral rolle i at denne prosessen ble mislykket (United Nations, 2003, s. 17–32). De fleste av de væpnede fraksjonene var ledet av krigsherrer som hadde en fordel av uro og som brukte vold og trusler for å sabotere fredsavtalene etter at de ble undertegnet. Dette definerer dem som totalspoilere og illustrerer hvordan totalspoilere handler for å bevare konflikttilstander. Det internasjonale samfunnet og meglere i prosessen mislyktes i å identifisere fredsspoilere og manglet effektive mekanismer for å håndtere spoilerproblemet. TNG ble til slutt ble dominert av klanfamilien til president Abdikasim Salad Hassan og dette gjenspeiles i TGN-delegasjonen som deltok i Mbagathiprosessen (United Nations, 2003, s. 58).

Mbagathi-forhandlingene var preget av at islamister og den mektige forretningseliten fra Mogadishu var ekskludert fra maktdelingen. Ekskludering av moderate eliter i samfunnet, manglende forankring og støtte i lokalsamfunnet og ekstern intervensjon som hindret lokalt eierskap til den politiske prosessen, var sentrale årsaker til at Mbagathiprosessen mislyktes (Jarstad, 2008b, s. 107). Da president Abdullahi Yusuf utnevnte Ali Mohamed Gedi til statsminister førte det som tidligere vist, til umiddelbar motstand fra Mogadishugruppen. Ali Mohamed Gedi var ikke representativ for Hawiyeklanen i Mogadishugruppen og utnevnelsen ble tolket som en fiktiv oppfyllelse av maktdelingsformelen 4.5. Dette utløste både den horisontale og vertikale utfordringen Jarstad beskriver i sin teori om dilemmaer for fredsprosesser (Jarstad, 2008a).

Krigsherrer som Qanyare Aftrah, Muse Sudi, Botan Ali Botan og Osman Ato gjorde alt for å undergrave overgangsregjeringen de selv var medlemmer av. De forsøkte blant annet å opprette en parallell administrasjon i Mogadishu (Elmi & Barise, 2006, s. 42). Dette er et klart eksempel på totalspoilere for fredsprosessen ifølge Stedmans teori (Stedman, 1997, s. 10–11). Utnevnelsen av Mohamed Gedi som statsminister svekket regjeringen fordi den ikke ble oppfattet som inkluderende. Samtidig ble regjeringens legitimitet svekket fordi Gedi ikke ble ansett som representant for Mogadishugruppen og Hawiyeklanen (Dagne, 2011; Ken Menkhaus, 2007, s. 361).

I forbindelse med Djibouti-forhandlingene i 2008-2009, har prosessen ekskludert flere væpnede grupper. Al-Shabaab var den sterkeste fredsspoileren blant de ekskluderte gruppene. Teorier om konfliktløsning i samfunn som har vært herjet av borgerkrig tyder på at en risikerer spoilere i fredsprosesser dersom en av de bevæpnede aktørene ekskluderes ((Harris & Reilly, 1998; Jarstad, 2008a). Al-Shabaab har siden vist seg å være en totalspoiler for fred og stabilitet i Somalia. Terrorgruppen har brukt selvmordsangrep og attentat mot statsansatte i tillegg til utpressing av forretningsfolk og sivile innbyggere for å øke sin innflytelse i somalisk politikk.

Den føderale overgangsregjeringen har også vært anklaget for korrupsjon i stor skala, noe som har bidratt til å svekke dens legitimitet ytterligere. En rapport fra verdensbanken utstedt i mai 2012 skriver at den føderale overgangsregjeringen ikke har redegjort for 131 millioner dollar som tilsvarer 63% av de totale inntektene i 2009/2010. Rapporten anslår at ytterligere 40 millioner dollar manglet i 2011 (Burgess, 2013, s. 305). Korrupsjonen svekket legitimiteten til den føderale overgangsregjeringen og dette har også påvirket dens mulighet til å utvide kontrollen over sine territorier.

Det samme kan sies om den senere føderalregjeringen 2012-2016. Ifølge et offisielt dokument fra riksrevisjonen i Somalia var de totale utgiftene for regjeringen i mars, april og mai 2015 på USD 31,5 millioner. I løpet av denne perioden ble det ikke betalt lønninger til tjenestemenn eller sikkerhetsstyrker og observatørene spurte hvor midlene hadde blitt av (Rahman, 2017). I valgårene 2012 og 2017 ble det rapportert om storskalakorrupsjon. Både internasjonale observatører og lokale antikorrupsjons-organisasjoner rapporterte om kjøp og salg av stemmer i 2017-valget med noen parlamentariske seter angivelig solgt for mer enn én million amerikanske dollar (Gettleman, 2017).

Splittelse av allianser, og skiftende klanlojaliteter, klaninteresser og reell makt på bakken har preget somalisk politikk siden 1991. Ovenfra-og-ned tilnærminger til fredsmekling har vist seg å ha begrensede muligheter for å møte disse problemene. I Djiboutiprosessen 2008-2009, var en av de viktigste kritikkene mot prosessen at ARS hadde liten mulighet til å sørge for våpenhvile grunnet svekket militær kapasitet på bakken etter splittelsen med den radikale vingen av ARS, inkludert Al-Shabaab.

5.4 Fredsprossene i Somaliland

Den Somaliske nasjonalbevegelsen SNM ble formet i 1981 og var knyttet til Isaqklanen som utgjør ca. 70 prosent av innbyggere i Somaliland (Huliaras, 2002, s. 158). I kjølvannet av Ogadenkrigen 1977-1978 flyktet mer enn én million somaliere fra Ogadenregionen i Etiopia til Somalia. Nær halvparten av disse bosatte seg i nordområdene (Ahmed, 1999, s. 241).

Siad Barre-regimet begynte å organisere disse flyktningene og bevæpne dem for at de skulle frigjøre Ogadenregionen i Etiopia og returnere dit. Men militsen ble del av konflikten med lokale klaner over ressurser og land (Huliaras, 2002, s. 159).

Isaaqklanen begynte å organisere seg som følge av dette og SNM ble etablert i London i 1981. USCs etablering av en midlertidig regjering i Mogadishu i februar 1991 gikk imot en tidligere avtale mellom SNM, USC og SPM. Isaaqklanen, som var den dominerende klanen i SNM, fryktet at et fortsatt forhold til Mogadishu ville føre til en gjentakelse av forfølgelsen de hadde lidd under diktatorregimet. Etter regimets fall i 1991 ble Ali Mahdi erklært som president i Somalia uten en inkluderende prosess. Dette ble avvist av mange fraksjoner, blant disse SNM.

5.4.1 Fredskonferansene i Berbera februar 1991 og Bur'ø mai 1991

Den første fredskonferansen i nordområdene fant sted i byen Berbera februar 1991. Berberakonferansen resulterte i våpenhvile og en innledende avtale mellom klanene i nordvestområdene¹⁴ (Bradbury mfl., 2003, s. 459). Bur'ø konferansen mai 1991 resulterte i løsrivelseserklæring fra Somalia og etablering av Somaliland som selvstendig republikk.

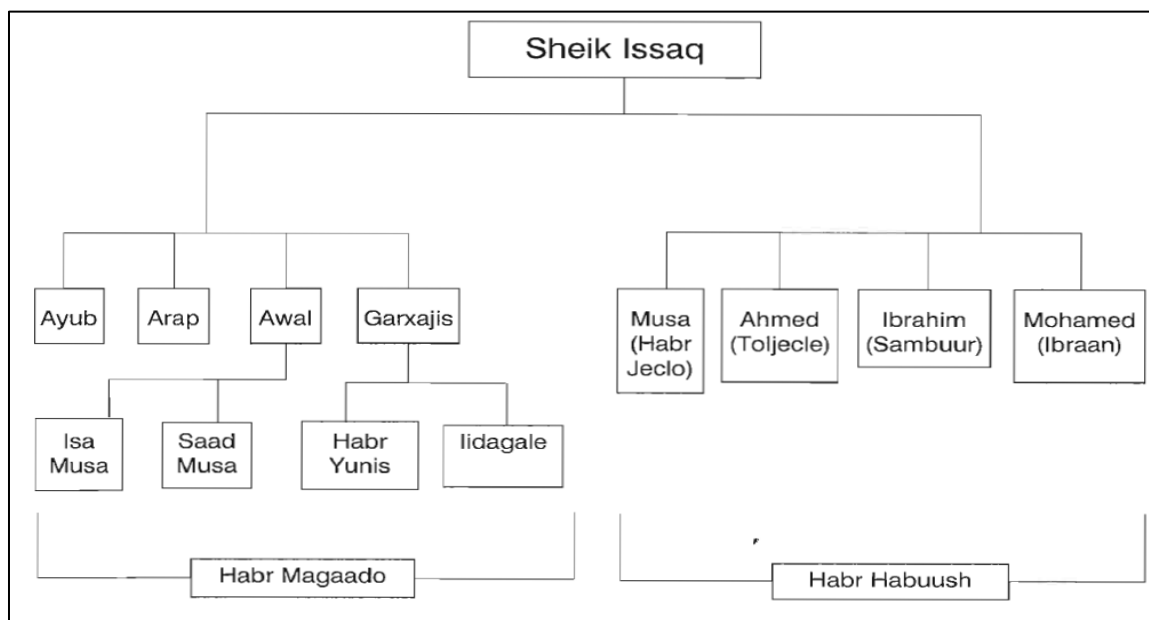
¹⁴ Konferansen inkluderte i tillegg til Isaq-klanen som representerte SNM andre klaner i nordvestområdene i Somalia som er Gadabursi, Dhulbahante, Issa og Warsangeli

Det ble etablert en administrasjon basert på SNMs strukturer hvor SNMs leder, Abdirahman Ali Tuur, ble utnevnt til president for Somaliland med sentralkomiteen i SNM som fungerende parlament. Den politiske ledelsen i SNM¹⁵ var ikke i favør av at Somaliland skulle erklæres som selvstendig republikk og ønsket en form av føderalisme med sørområdene i Somalia, men ledelsen av SNMs militære ving støttet selvstendighet (Huliaras, 2002, s. 160). Compagnon (1998, s. 82) hevder at eldre fra Isaqklanen og andre klaner også støttet løsrivelsen fra Somalia.

Mangel på ressurser og intern konkurranse i SNM gjorde at den nyetablerte regjeringen ikke lyktes i å opprettholde kontroll over sikkerhetssituasjonen i Somaliland. Flere væpnede militser dukket opp og utnyttet situasjonen gjennom ran og utpressing. Bur'o-konferansen hadde positive effekter på relasjonen mellom Isaqklanen og naboklanene gjennom at medlemmer av andre klaner ble inkludert i regjeringen, men begrenset effekt på forsoning internt i Isaqklanen (Bradbury, 1997).

Figur 4 gir en oversikt over de ulike klanfamiliene som utgjør Isaqklanen.

Figur 4. Inndeling av Isaqklanen i klanfamilier. Kilde: (Bradbury, 1997, s. 20)

¹⁵ Abdirahman Ali Tuur, den første presidenten i Somaliland sluttet seg til General Aidedes regjeringen i sør i 1995.

Konkurransen internt i SNM eskalerte raskt og førte til sammenstøt i Bur'ø i januar 1992. Samtidig prøvde Tuur-regjeringen å skaffe seg inntekter gjennom å ta kontroll over havnebyen Berbera, noe som medførte i sammenstøt med subklan militsen som kontrollerte havnen. Konflikten over Berbera utgjorde en stor risiko for utbrudd av borgerkrig. Drevet av alvorret i situasjonen, og i fravær av en regjering som var i stand til å megle i situasjonen, ble tradisjonelle ledere involvert for å mekle mellom stridende parter. Tradisjonelle ledere fra andre klaner spilte en sentral rolle i denne meklingen da konflikten hovedsakelig handlet om konkurranse om ressurser mellom fraksjoner internt i SNM og Isaqklanen (Bradbury mfl., 2003). Disse konfliktene ble avsluttet gjennom politisk avtale inngått på Sheikhkonferansen i oktober 1992 (Bradbury, 1997, s. 19).

Konferansen i Sheikh la forholdene til rette for en mer omfattende fredskonferanse i byen Borama i perioden januar – mai 1993.

5.4.2 Boramakonferansen januar – mai 1993

Boramakonferansen var et sentralt punkt i Somalilands politikk etter 1991. På agendaen var det forsoning, sikkerhet og bygging av statens grunnleggende politiske institusjoner. En nasjonalkomité bistående av 150 tradisjonelle eldre var stemmeberettigede delegater på konferansen (Bradbury, 1997, s. 21). Det ble vedtatt to chartre, et fredscharter og et nasjonalt overgangscharter. Fredscharteret etablerte en basis for lov og orden i Somaliland basert på tradisjonell somaliske *Xeer*-rett¹⁶ og islamske prinsipper.

De viktigste bestemmelsene i fredscharteret var at klanene skulle ta ansvar for å håndtere sikkerheten på egne territorier og etablere sikkerhetsråd for å overvåke lov og orden. En politistyrke skulle opprettes av hver klan som til slutt skulle bli en del av en nasjonal styrke. Det ble videre bestemt at klanene skulle oppløse sine militser, og alle militsvåpen skulle overføres til regjeringen. Det ble innført forbudt mot å bære våpen på i byene og i offentlige rom. Konferansen ba den nyetablerte regjeringen om å søke det internasjonale samfunnet om bistand til minerydding og demobilisering (Interpeace, 2008, s. 52–53). Nasjonalcharteret definerte de politiske og institusjonelle strukturene for overgangsregjeringen og ga den en frist på tre år til å levere en konstitusjon (A. Y. Farah & Lewis, 1993).

¹⁶ Xeer: er et sett av uskrevne regler, avtaler og sosiale normer som regulerer relasjonene mellom klanene i Somalia. Det legger vekt på verdiene av gjensidig avhengighet og danner dermed grunnlaget for en "sosial kontrakt" mellom linjegrupper.

Konferansen ble finansiert gjennom innsamling av midler fra Somalilands diaspora i nabolandet Djibouti, i Europa, USA og Australia (Bradbury, 1997). Bidrag fra eksterne aktører inkluderte bistand fra UNDP, blant annet til innsamling av støtte fra lokale innbyggere i Sanaagregionen. I tillegg var det finansielle bidrag fra organisasjonene Community Aid Abroad og Life and Peace Institute, fra Frankrikes og USAs ambassader i Djibouti, og fra den norske ambassaden i Addis Ababa (Interpeace, 2008, s. 50). Jeg nevner finansieringskildene her på grunn av at dette utgjør en viktig forskjell fra fredsprosessene i Somalia. Dette reduserer også risikoen for negativ påvirkning av eksterne aktører.

Maktfordeling ble gjennomført basert på en formel som opprinnelig er fra 1960 og dannet grunnlaget for den daværende fordelingen av seter i parlamentet mellom nordområde klanene (Interpeace, 2008)¹⁷. Fordeling av stemmeberettigede delegater er forklart i detaljert i tabell 3.

Tabell 3. Fordeling- stemmeberettiget delegater i Borama 1993 Kilde: (Interpeace, 2008, s. 51)

Isaaq: 90 votes (originally 95) <ul style="list-style-type: none"> • Habar Awal 17 (gave up 3) • Garhajis 18 (gave up 2) • Muse Sheikh Isaaq (Habar Je'lo) 20 • Tolje'lo 6 • Sanbuur 4 • Arab 13 • 'Imraan 6 	<ul style="list-style-type: none"> • Ayuub 6 Harti 34 (originally 32) <ul style="list-style-type: none"> • Dhulbahante 27 • Warsangeli 7 (2 from Isaaq) Gadabuursi and Esa 26 (originally 23) <ul style="list-style-type: none"> • Gadabuursi 20 • Esa 6 (3 from Isaaq)
---	--

På Boramakonferansen ble det vedtatt at Somaliland skulle ha Presidentstyre og tokammerparlament med 150 representanter (Bradbury mfl., 2003, s. 460). Overhuset har 75 medlemmer og består av tradisjonelle ledere (*Guurti* eller eldre) fra nordområdeklanene. De resterende 75 medlemmene utgjør Representantenes hus og er valgt basert på fordelings-formelen fra 1960.

På denne måten institusjonaliserte Somaliland tradisjonelle normer og regler for konflikthåndtering innenfor rammene av en moderne statsinstitusjon. Guurti-overhuset fikk ansvar for håndtering av sikkerhet og interne konflikter (Kaplan, 2008, s. 148).

¹⁷ En annen kilde hevder at formelen var utarbeidet i en SNM kongress i 1990 (Bradbury, Abokor, & Yusuf, 2003, s. 461).

Konferansen valgte Mohammed Haji Ibrahim Egal¹⁸ som president for Somaliland og Abdirahman Aw Ali Farah som visepresident (Interpeace, 2008, s. 54).

I første periode gjorde Egals regjering betydelige fremskritt når det gjaldt avvæpning av militsene og inntektsgenerering for administrasjonen. Samtidig økte misnøyen med maktfordelingen i kjølvannet av Boramakonferansen, særlig i Garhajisklanen til Somalilands tidligere president Abdirahman Tuur. Klanens eldre var opptatt av at de var underrepresentert i regjeringen, som hadde en overvekt av medlemmer fra Habr Awal, President Egals klan og favoriserte deres politiske og økonomiske interesser. Uenighet om maktdeling skulle løses gjennom forhandlinger om en ny grunnlov, men det var lite framgang i denne prosessen (Bradbury, 1997, s. 25). Garhajisklanen innkalte derfor til to egne konferanser i byen Bur'oo der de vedtok å ikke anerkjenne Egalregjeringen (Interpeace, 2008, s. 55).

Borgerkrig ble et faktum da regjeringsstyrker forsøkte å overta kontrollen over Hargeisa-flyplassen, på Garhajisklanens Territorium. Borgerkrigen i Somaliland varte fra november 1994 til oktober 1996 og førte til forflytting av mange innbyggere og store ødeleggelse i Bur'oo og Hargeisa (Bradbury mfl., 2003, s. 461). Borgerkrigen ble avsluttet gjennom en fredskonferanse i Hargeisa i oktober 1996- februar 1997.

5.4.3 Fredskonferansen i Hargeids, oktober 1996 - februar 1997

Hargeisakonferansen tok viktige beslutninger som bidro til å bringe borgerkrigen til ende. Tradisjonelle ledere og eldre utvidet parlamentet gjennom å gi flere seter til opposisjonen og minoriteter. Konferansen forlenget perioden til regjeringen med ytterligere fire år og valgte Egal til å fortsette som Somalilands president. En midlertidig grunnlov ble vedtatt til erstatning for chartrene fra Boramakonferansen og det ble satt en tidsramme for å forberede overgangen fra klansystem til et styresett basert på demokrati og flerpartisystem (Hansen & Bradbury, 2007, s. 464). 31 mai 2001, gikk velgerne i Somaliland til stemmeurnene for å stemme for en ny grunnlov. Parlamentet godkjente en lovgivning for etablering av politiske partier den 6 august 2001 (Bradbury mfl., 2003).

¹⁸ Var statsminister i Somalia 1967-1969.

5.5 Fredsprosessene i Somaliland: et lokalt produkt

Fredsprosessene i Somaliland kjennetegnes av involvering av lokale tradisjonelle ledere. Tradisjonelle ledere ble involvert i fredsprosessene for å etablere grunnlaget for forsoning mellom klanene. Et annet kjennetegn er at meklere i fredsprosessene var fra andre klaner enn den dominerende Isaqklanen. Eldre fra Gadabursi- og Dhulbahanteklanene var veldig aktive i konferanseorganisering og tilrettelegging og hadde sentrale meklerroller i Isaqklanens interne konflikter (Interpeace, 2008, s. 55). Dette ga meklerene en tosidig legitimitet, i kraft av å være lokale meklere som kjenner til konfliktenes årsaker og har kapasiteten til å mekle fram lokale løsninger, samtidig som de ikke er en part i kampen om ressursene.

En annen viktig faktor i Somalilands tilfelle er at militærledelsen i SNM trakk seg fra den politiske prosessen etter Boramakonferansen og overlot ledelsen av de politiske prosessene til organisasjonens sivile politiske ledelse (Battera, 2003). Konferansene lyktes i å innarbeide tradisjonelle konfliktløsningsmekanismer i en moderne statsstruktur. Det er også viktig å påpeke det positive i at Boramakonferansen introduserte en maktdelingsformel som inkluderte minoritetsklaner og skapte et skille mellom sikkerhet og politisk organisering i to selvstendige avtaler. Overhuset av eldre fikk ansvar for håndtering av sikkerhet og interne konflikter. Etter Hargeisakonferansen ble dette utvidet til også å gjelde lovgiving. Ansvar for sikkerhet ble plassert på det lokale nivået, noe som sørget for ansvarliggjøring og effektivitet i arbeidet for å gjenskape orden.

Til tross for at disse prosessene kan betegnes som vellykkede er de ikke uten kritikkverdige trekk. Manglende vilje eller kapasitet fra Egalregjeringens side for å sette i gang grunnlovsprosessen var en medvirkende årsak til borgerkrigen 1994 –1996. Det politiske systemet, basert på tradisjonell *Xeer*-rett er også kvinnediskriminerende. Dette er rettet på i grunnloven, men siden kandidater nomineres fra klanene har det vært lite framgang på denne fronten (Hansen & Bradbury, 2007).

6 Utarbeiding av grunnlovene: En kritiskanalyse av prosessene

Utarbeidelsen av grunnlovene i Somalia og Somaliland har vært langvarige og krevende prosesser. Dette kapitlet vil gjøre en kritisk analyse av prosessene med å utarbeide grunnlovskast. Målet er å rette søkelyset på forarbeidene til disse to viktige dokumentene som

begge er produkt av mange runder med fredskonferanser og forsoningsprosesser i Somaliland og Somalia for øvrig.

6.1 Utarbeiding av grunnloven i Somalia 2006-2012

En uavhengig føderal konstitusjonskommisjon (heretter IFCC) ble etablert i juni 2006. Medlemmene av kommisjonen ble valgt basert på maktdelingsformelen 4.5. dette medførte at plassene ble brukt av respektive ledere til å belønne sine allierte og at få medlemmer hadde den nødvendige kompetansen til å håndtere oppgaven. Kommisjonen fikk i oppgave å utarbeide et utkast til føderal grunnlov for Somalia basert på det føderale overgangscharteret som ble vedtatt i Mbagathi prosessen (Transitional Federal Charter, 2004, s. art.11). Kommisjonen hadde dermed ikke anledning til å debattere hvilket styresett som vil være egnet for den somaliske konteksten.

I juli 2010 presenterte IFCC det første utkast til grunnlov for offentligheten. Reaksjonen var negativ. Mye av kritikken var rettet mot bestemmelser knyttet til føderalisme, statsborgerskap, religion og regjeringens struktur. På det tidspunktet innså somaliske politikere og det internasjonale samfunnet behovet for å styrke kommisjonen med nødvendig ekspertise og etablerte en komité av eksperter i november 2011.¹⁹

Den nyopprettede ekspertgruppen og IFCC-kommisjonen bearbeidet 2010-utkastet. Et nytt utkast til grunnlov ble ikke offentliggjort, men ble i april 2012 presentert for en gruppe av seks somaliske politikere (president Sheikh Sharif Sheikh Ahmed, statsminister Abdiwali M. Ali Gaas, parlamentets president Sherif Hassan Sheikh Adan, Puntlands president Abdirahman Farole, Galmudug-president Mohamed Ahmed Alim og Abdulkadir Moallim Nur, lederen av den etiopiskstøttede islamske fraksjonen Ahlu-Sunna Wal-Jama'a) samt Ambasadør Augustine Mahiga, FNs spesialrepresentant. Denne gruppen, kjent som *Principal Signatories of the Process for Ending the Transition*, utarbeidet og signerte et dokument som beskriver prosessen fram mot en avslutning av overgangen i Somalia (Roadmap on Ending the Transition, 2011).

Gruppen overtok ansvaret for hele prosessen fra dette tidspunktet. På en konferanse i Addis Ababa oppnevnte den en ny komité bistående av sine egne delegater som skulle revidere

¹⁹ <https://unpos.unmissions.org/timeline-somali-constitutional-process-2004-2012> (Besøkt 05.mai.2019).

utkastet på nytt og det ble sendt ut en pressemelding som avsluttet mandatet til IFCC-kommisjonen, og ekspertgruppen. Det siste utkastet til føderal grunnlov ble lagt fram av denne gruppen i Nairobi 22. juni 2012²⁰. I tillegg til grunnlovsutkastet signerte de fire protokoller som omhandlet etablering av en nasjonalforsamling for å stemme over grunnloven og diverse andre komitéer. I Nairobi-møtet ble også det føderale parlamentet etablert («Meeting of the Principal Signatories of the Process for Ending the Transition», 2012).

Det var store diskusjoner i det somaliske samfunnet om grunnlovsprosessens legitimitet. Den var svekket av flere årsaker. For det første var bearbeidingen av det opprinnelige grunnlovsutkastet i Addis Ababa så hemmeligholdt at ikke engang navnene på delegatene som reviderte utkastet ble offentliggjort. For det andre var prosessen forhastet og begrenset. Sivilsamfunnet, religiøse ledere, og andre politikere fikk ikke delta i utarbeiding av grunnloven, Offentligheten fikk ikke engang informasjon om hvilke artikler som var gjenstand for den uenigheten som gjorde at grunnlovsutkastet måtte revideres. Dette hadde negative konsekvenser for legitimiteten til grunnloven.

Protokollen som etablerte den nasjonale forsamlingen som skulle stemme over grunnloven åpnet ikke for at forsamlingen kunne avslå det foreslåtte grunnlovsutkastet. I protokollens artikkel 3.1 heter det at (*[..] for the purpose of considering and voting to provisionally adopt or provisionally adopt with exceptions, the draft provisional Constitution as published in accordance with this Protocol.*)²¹

Article 7.2.1. At the conclusion of the National Constituent Assembly's deliberations, the delegates shall vote on the following question: "Should this draft provisional constitution be provisionally adopted to provide for a better Somalia, help reconstruct our country and set us on the right path to justice and lasting peace, pending final adoption at the referendum?"

Article 7.2.2. In the event of a No vote, this draft provisional constitutional will nevertheless take effect until a new constitution is adopted.

²⁰ <https://unpos.unmissions.org/meeting-principal-signatories-process-ending-transition-0> (Besøkt 05.05.2019).

²¹ (Protocol Establishing the Somali National Constituent Assembly, 2012).
https://unpos.unmissions.org/sites/default/files/old_dnn/120622%20NCA%20Protocol_ENG%5B2%5D.pdf (Besøkt 06.05.2019).

Disse artiklene reiser spørsmål ved hensikten med nasjonalforsamlingens behandling og om de involverte somaliske politikerne og det internasjonale samfunnet her kjørte en skinnprosess for å oppnå et forhåndsbestemt utfall. Prosessen med å utarbeide en midlertidig grunnlov bidro derfor ikke til å skape legitimiteten som var nødvendig for å oppnå varig fred i Somalia.

6.2 Utarbeiding av grunnlov i Somaliland

I 1994 utnevnte det daværende representantskapet en ti-medlems konstitusjonskomité og et rådgivende organ med 25 medlemmer, bestående av advokater, tradisjonelle- og religiøse ledere og politikere. Komitéen utarbeidet et utkast til grunnlov, men president Egal utnevnte i tillegg en sundanesisk advokat til å utarbeide et alternativt utkast. De to utkastene var preget av store forskjeller når det gjelder maktbalanse mellom den utøvende og lovgivende makten.

I Hargeisakonferansen 26 november 1997 fikk konstitusjonskomitéen i oppgave å slå sammen utkastene og legge fram et felles utkast som konferansen skulle stemme over. Utkastet ble deretter, på samme konferanse, vedtatt som en midlertidig grunnlov for Somaliland. Denne skulle være landets grunnlov i tre år da en endelig grunnlov skulle legges fram for folkeavstemming.

I august 1999 la regjeringen fram en revidert grunnlov for parlamentet. En komité bestående av 24 medlemmer fra parlamentets to kammer drøftet endringene som regjeringen presenterte og avslo disse. Et endelig utkast bestående av 130 artikler ble godkjent av parlamentet 30 april 2000. Somalilands grunnlov ble endelig godkjent i en folkeavstemming 31 mai 2001. Observatører hevder at den korte prosessen for å vedta en grunnlov gjennom folkeavstemming skyldes to faktorer. Det første var etablering av Puntland som hevdet at store deler av de østlige Sool, Sanaag og Ain regionene i Somaliland hører til Puntland. Det andre var ønsket om å få internasjonal anerkjennelse og å etablere Somaliland som en realitet, i lys av opprettelsen av Somalias overgangsregjering på Artakonferansen i 2000 (Bradbury mfl., 2003, s. 463). Det var en bred enighet i Somaliland om at utarbeidelse av en grunnlov og vedtak av denne gjennom folkeavstemming vil styrke Somalilands posisjon i søken etter internasjonal anerkjennelse. Dette var spesielt viktig å få på plass i for å ikke bli påvirket av Arta konferansen.

Utarbeidelse av grunnloven i Somaliland var preget av en nedenfra-opp tilnærming. Det var en fordel at Somaliland hadde et fungerende parlament der tradisjonelle ledere ble inkludert gjennom overhuset. Det er samtidig viktig å understreke at det i Somaliland var flere prosesser

som foregikk side om side. Freds- og forsonings prosesser fant sted parallelt med utarbeidelse av grunnloven.

To viktige trekk som skiller prosessen i Somaliland fra prosessen i resten av Somalia er, for det første, fravær av eksterne aktører i prosessen med å utarbeide grunnloven. Prosessen i Somaliland var lokal eid og forankret i den tradisjonelle måten å løse konflikt og uenighet på. Prosessene i Somalia var i større grad styrt av eksterne aktører i form av Etiopia, Kenya og FN. Både Etiopia og Kenya påvirket prosessen og støttet bestemte utfall når det gjaldt styresett i Somalia. Det internasjonale samfunnets prosjektmentalitet innebar korte tidsfrister og begrensede midler til finansiering av ulike prosesser noe som resulterte i forhastede snarveier for å oppnå målet. Det andre viktige skillet er at maktkonstellasjonen og konfliktbildet er mer komplisert i resten av Somalia på grunn av antallet involverte klaner og fraksjoner. Maktkonstellasjonen i Somaliland er mer homogen, med en maktfordelingsformel mellom klanene fra 1960 som ga historisk aksept.

6.3 Oppsummering

I dette kapitlet har jeg presenter en kritisk analyse av prosessene med å utarbeide grunnlover i Somalia og Somaliland. Jeg har drøftet hvilken implikasjon utarbeidelsesprosessene har på grunnlovenes legitimitet. Jeg har vist hvordan eksterne aktører, maktkonstellasjoner og prosessenes karakter har påvirket muligheten for en grunnlov som har aksept og legitimitet hos befolkningen.

Basert på analysen er påvirkning fra eksterne aktører et tydelig element i Somalias tilfelle. Lite åpenhet og begrenset deltakelse fra samfunnet som helhet har svekket legitimiteten til den midlertidige føderalgrunnloven i Somalia. I Somaliland, har situasjonen vært preget av å være forankret i lokalsamfunnet. I tillegg til at utarbeidelse av grunnloven var preget av å være en åpen prosess. Folkeavstemming styrket grunnloven i Somaliland ytterligere, til forskjell fra den midlertidige føderale grunnloven i Somalia.

7 Konklusjon

Mitt mål med denne oppgaven har vært å finne svar på spørsmålet: Hvorfor har freds- og statsbyggingsprosessene i Somaliland førte til fred og stabilitet i disse områdene, mens Somalia

er fortsatt er preget av politisk ustabilitet? Gjennom arbeidet med oppgaven har det vært viktig å finne ut av faktorer og grep i fredsprossene som igjen hadde betydning for forskjellene i utfall for fredsprosessene i Somalia og Somaliland. Basert på analysen har jeg funnet fram til flere forhold som kan bidra til å forklare disse forskjellene.

Denne sammenliknende studien viser at forskjellene i utfall kan spores tilbake til fem årsaksfaktorer: a) forankring av fredsprosessen og rollen av eksterne aktører, b) ledelseskvalitet, c) maktdelingsformel, d) fredsbyggingstilnærming og e) graden av korrupsjon.

7.1 Forankring av fredsprosessen og rollen av eksterne aktører

En tydelig forskjell mellom fredsprosessene i Somalia og Somaliland er forankringen av fredsprosessene. I Somalilands tilfelle var fredsprosessene forankret i det lokale samfunnets kultur, normer og arv. Selve prosessen var basert på klanenes egne mekanismer for konflikthåndtering. Maktdelingen var også basert på en kjent formel som flere kilder sporer tilbake til maktfordelingen ved valget i 1960. Klanenes eldre fikk en sentral rolle i fredsprosessen. De ble også ansvarliggjort gjennom etableringen av et eldeteråd med ansvar for sikkerhet og konflikthåndtering.

På denne måten har Somaliland institusjonalisert tradisjonelle normer og regler for konflikthåndtering i en moderne statsinstitusjon. Samtidig etablerte fredscharteret et grunnlag for lov og orden i Somaliland basert på tradisjonell rett (*Xeer*) og islamske prinsipper. Dette har vært regler og prinsipper som folket kunne identifisere seg med.

I Somalia har fredsprosessen i liten grad vært forankret i det lokale samfunnet. Til tross for at klan-eldre spilte en rolle både under Artakonferansen og Mbagathiprosessen, har fraksjonsledernes rolle vært dominerende. Eksterne aktører med egne mål styrket fraksjonsledere med politisk støtte og våpen. Etiopia, Eritrea og enkelte arabiske land skiller seg spesielt ut i denne sammenhengen. Flere FNs rapporter har også påpekt våpenleveranse til fraksjonene fra disse landene. Lett tilgjengelig våpen for krigende parter bidro med å holde liv i konflikten, samtidig som dette bidro med å gjøre fred mindre attraktiv for fraksjonsledere. Dette medførte at det var fredsspoilere langs to dimensjoner: eksterne aktører og ledere av væpnede fraksjoner.

Eksterne aktører som tilsynelatende støttet prosessen, ble spoilere fordi de styrte mot utfall som tjente deres egne interesser og ikke nødvendigvis partenes. Fredsspoilere fra de væpnede

fraksjonene hadde mål som ble utvidet eller begrenset basert på risikobildet de sto overfor og de søkte nye allianser når de mente at maktdelingen ikke imøtekommer deres ønsker. Et eksempel her er rollen Mogadishugruppen spilte for å begrense den føderale overgangsregjeringens mulighet til å etablere seg i hovedstaden Mogadishu.

Det skjedde til tross for at flere fraksjonsledere i Mogadishugruppen var ministre i den føderale overgangsregjeringen.

Den midlertidige grunnloven som ble vedtatt i august 2012 er kritisert for å ha fundamentale mangler. Sentralt i kritikken er at grunnloven i liten grad fungerer som referanse for å løse politiske uenigheter angående deling av ansvarsområder mellom det regionale nivået og det føderale nivået (Kouroutakis, 2014, s. 1205).

7.2 Ledelseskvalitet

Ledelse er avgjørende for suksess på mange felt. Politikk er ikke et unntak. At ledelseskvalitet har implikasjoner for utfallet av fredsprosessene er tydelig når vi ser på de viktigste fraksjonene i Somalia og Somaliland.

I Somaliland hadde den politiske ledelsen i SNM lang erfaring fra politiske verv, tilbake til før 1960. Abdirahman Tuur, som var leder av SNM og den første presidenten i Somaliland, jobbet som embetsmann og diplomat for Somalias første regjering etter uavhengigheten. Mohamed Haji Ibrahim Egal, Tuurs etterfølger, var statsminister i Somaliland etter uavhengigheten fra Storbritannia i 1960, og deretter statsminister i Somalia 1967-1969. Han hadde også diverse ministerposter i Republikken Somalia fram til 1976-1978.

Den lange erfaringen SNMs øverste ledelse hadde fra det politiske livet i Somalia var en medvirkende årsak til at den foretrakk politiske prosesser på avgjørende tidspunkt i Somalilands historie. Gjennom å alliere seg med klan-eldre hadde den politiske ledelsen i SNM en viktig rolle i å begrense innflytelsen fra organisasjonens militære ving på de politiske prosessene i Somaliland. Grunnlaget for suksessen lå blant annet i velvillige og løsningsorienterte politiske eliter som arbeidet igjen og igjen helt til en ny grunnlov var vedtatt som var akseptabel for alle parter.

Kontrasten til Somalias ledende fraksjon, USC²² er tydelig. Flere av de opprinnelige lederne i USC hadde tidligere vært medlemmer av SNMs sentralstyre, blant andre USCs første leder, Mohamed Wardhigly, som søkte en forhandlingsløsning på krigen. Men da Wardhigly, døde i juni 1990, omtrent samtidig med flere andre erfarne politiske ledere i USC, ble han etterfulgt som USCs leder av General Aideed, som foretrakk en militær løsning (Bradbury, 1997, s. 21)

Politisk forfølgelse av medlemmer av president Barres klan og Darodklanen generelt i sørsentral-Somalia forverret muligheten for forsoning og skapte dype sår i det somaliske samfunnet. I Somaliland fant det ikke sted forfølgelse i stor skala. Denne forskjellen kan skyldes forskjellige politiske visjoner. Forsoning danner et bedre grunnlag for å oppnå bærekraftig fred enn forfølgelse og hevnaksjoner.

De interne konfliktene i Somalia ble forsterket da General Aideed ikke aksepterte valget av Ali Mahdi som midlertidig president i Somalia 1991 og begge tydde til våpen for å løse politiske uenigheter. Krigen bidro ytterligere til å ødelegge de sosiale relasjonene internt i Hawiyeklanen og gjorde det enda vanskeligere å oppnå en fredelig løsning på konflikten. En sentral forskjell mellom Somalia og Somaliland er at den politiske klassen i Somaliland etter Hargeisakonferansen 1996 har unngått bruk av vold for å fremme sine interesser.

7.3 Maktdelingsformell

Formlene for maktdeling er en annen faktor som skiller mellom fredsprosessene i Somalia og Somaliland. I Somaliland ble maktfordelingen gjennomført basert på en formel som stammer fra 1960 og dannet grunnlaget for den daværende fordelingen av seter i parlamentet mellom klanene i nordområdene (Interpeace, 2008). Denne formelen var bred akseptert blant og forhandlet mellom aktørene. Fordelingen ble justert ved å øke minoritetsmedlemmenes representasjon mot en reduksjon av majoritetens antall medlemmer uten å øke det totale antallet parlamentsmedlemmer (figur 6.).

Når det gjelder maktdelingsformelen i Somalia, får hver av de store klanene 61 medlemmer i parlamentet, mens minoritetene får 31 medlemmer til sammen. Alle minoritetene samlet får altså halvparten av det én klan får. Minoritetsrettighetene i fordelingene av regjeringsposter er også sterkt redusert. Dette har implikasjoner for stabiliteten i landet som helhet. Solomon Hussein hevder at nesten 70% av krigere i Al-Shabab er fra minoritetsklanene Digil, Mirifle og

²² United Somali Congress, dominert av Hawiye-klanen og var etablert i Roma 1987.

Rahweyn (Solomon, 2014, s. 352). Under borgerkrigen ble minoritetene undertrykt, angrepet og fordrevet fra sine landområder. Med den nåværende maktdelingsformelen fortsetter undertrykkelsen. Undertrykkelse og urettferdig behandling av minoriteter har gitt en sårbarhet som terrorgruppene utnytter i rekruttering av krigere blant minoritetsbefolkningen.

7.4 Top- down vs bottom-up tilnærming

Somalia og Somaliland skiller seg også når det gjelder tilnæringsmåtene de valgte til organisering og gjennomføring av fredsprosessen. I Somaliland, hadde fredsprosessene en tydelig bottom-up tilnærming fra starten. Dette bidro til deltakelse av flere viktige aktører på lokalt nivå. Bred deltakelse fører til større eierskap og høyere legitimitet. Fordelene med at så mange på lokalt nivå var involvert i fredsprosessene ble tydelig senere. Da borgerkrig var et faktum i Somaliland 1994-1996, viste det seg at mekanismen for konflikthåndtering som var etablert i Boramakonferansen i 1993 – og som ga klan-eldre en sentral rolle i sikring av fred - var verdifull. Borgerkrigen i Somaliland ble avsluttet gjennom en serie fredsforhandlinger mellom klanene basert på lokale mekanismer og forankret i lokalsamfunnet.

I Somalias tilfelle, dominerte en top-down tilnærming til fredsprosessen over lengre tid. Det var ikke før i Artakonferansen at en bottom-up tilnærming ble utprøvd. Problemet har vært at top-down tilnærmingen i Somalia er blitt misbrukt av mektige grupper som ønsker å ha monopol over de politiske prosessene. Krigsherrer, mektige forretningsfolk, og islamister ekskluderer andre grupper, og begrenser politisk konkurranse og deltakelse.

7.5 Korrupsjon

Korrupsjon er både en årsak til og en konsekvens av konflikten i Somalia. Korrupsjon er også et stort problem i Somaliland, men flere eksterne aktører og en mer sammensatt situasjon gjør at korrupsjonssituasjonen er enda verre i Somalia. Politisk korrupsjon svekker statens legitimitet, som igjen innebærer risiko for videre konflikt og manglende politisk stabilitet. Fordeling av land og eiendommer basert på korruperte metoder vil trolig utløse fremtidige landkonflikter på grunn av at skjøter på eiendom enten er utilgjengelige eller forfalsket.

7.6 Oppgavenes bidrag til forskningen om Somalia

Arbeidet med denne oppgaven har vært svært interessant og har gitt nye interessante innsikter og vinklinger jeg håper kan utforskes videre av andre. Når det gjelder fredsprosessene i Somalia og Somaliland, har oppgaven bidratt med å rette et kritisk søke lys på hvordan eksterne aktører og endringer i konfliktbildet påvirker utfallet av prosessen.

Et viktig bidrag til forskningen om konflikten i Somalia er betydningen av ledelseskvalitet for å skape grunnlag for vellykkede prosesser. Ledelseskvalitet er en faktor som kommer tydelig frem i denne studien. Dette er et tema som det er manglende fokus på generelt i forskningen, og mitt håp er at flere vil ta opp tråden og utforsker også denne delen av statsvitenskapen videre.

8 Referanseliste

- Africa Report. (1990). Somali Government Accused in 50,000 Civilian Deaths. *Africa Report; New York*, 35(1), 10.
- Agreement between the Transitional Federal Government of Somalia (TFG) and the Alliance for the Re-Liberation of Somalia (ARS) (Djibouti Agreement) | UN Peacemaker*. (2008, juni 9). Hentet fra <https://peacemaker.un.org/somalia-djiboutiagreement2008>
- Ahmed, I. (1999). Understanding Conflict in Somalia and Somaliland. I A. Adedeji (Red.), *Comprehending and mastering African conflicts: the search for sustainable peace and good governance* (s. 236–256). London: Zed Books African Centre for Development and Strategic Studies.
- Alexander L. George, & Bennett, A. (2005). *Case studies and theory development in the social sciences*. Cambridge, Mass: MIT Press.
- Andersen, S. S. (2013). *Casestudier (Forskningsstrategi, generalisering og forklaring)* (2. utg.). Hentet fra <http://www.fagbokforlaget.no/Casestudier/I9788245014792>
- Barnes, C. (2006). *Governments and Civil Society Organizations: Issues in Working Together Toward Peace. Discussion Paper. Global Partnership for the Prevention of Armed Conflict. European Centre for Conflict Prevention, October 2006*. Hentet fra https://www.academia.edu/5557533/Governments_and_Civil_Society_Organizations_Issues_in_Working_Together_Toward_Peace._Discussion_Paper._Global_Partnership_for_the_Prevention_of_Armed_Conflict._European_Centre_for_Conflict_Prevention_October_2006
- Battera, F. (2003). Some Considerations on State Building in Divided Societies and the Role of the «International Community»: Somaliland and Somalia Compared. *Northeast African Studies*, 10(3), 225–247. <https://doi.org/10.1353/nas.0.0023>
- Berntzen, E., & Selle, P. (1992). Values Count but Institutions Decide: The Stein Rokkan Approach in Comparative Political Sociology. *Scandinavian Political Studies*, 15(4), 289–306. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9477.1992.tb00023.x>
- Boutros-Ghali, B. (1992). An Agenda for Peace: Preventive Diplomacy, Peacemaking and Peace-keeping. *International Relations*, 11(3), 201–218. <https://doi.org/10.1177/004711789201100302>
- Boutros-Ghali, B. (1995). *Supplement to An Agenda for Peace: Position Paper of The Secretary-General on The Occasion of The Fiftieth Anniversary of The United Nations* (s. 24). Hentet fra United Nations website: <https://digitallibrary.un.org/record/168325>
- Bradbury, M. (1994). *The Somali conflict: prospects for peace: an exploratory report for*

OXFAM. Oxford: Oxfam.

Bradbury, M. (1997). *Somaliland* (s. 48). London: CIIR.

Bradbury, M., Abokor, A. Y., & Yusuf, H. A. (2003). Somaliland: choosing politics over violence. *Review of African Political Economy*, 30(97), 455–478.

<https://doi.org/10.1080/03056244.2003.9659778>

Brons, M. H. (2001). *Society, Security, Sovereignty and the State in Somalia: From Statelessness to Statelessness?* Utrecht: International Books.

Burgess, S. (2013). A Lost Cause Recouped: Peace Enforcement and State-Building in Somalia. *Contemporary Security Policy*, 34(2), 302–323.

<https://doi.org/10.1080/13523260.2013.806185>

Castagno, A. A. (1960). Conflicts in the Horn of Africa. *ORBIS- A Journal of World Affairs*, Vol. 4(2), 204–215.

Castellano Jr., S. D. (2018). *Liberal Peacebuilding Critiques and Alternatives*. Independently published.

Compagnon, D. (1998). Somali Armed Movements. I C. Clapham (Red.), *African guerrillas* (s. 73–90). Oxford: James Currey.

Contini, P. (1967). Integration of Legal Systems in the Somali Republic. *International and Comparative Law Quarterly*, 16, 1088–1105.

Cousens, E. M., Kumar, C., & Wermester, K. (2001). *Peacebuilding as politics: cultivating peace in fragile societies*. Boulder, Colo: Lynne Rienner Publishers.

Dagne, T. S. (2011). *Somalia: Current Conditions and Prospects for a Lasting Peace [April 20, 2011]*. Hentet fra <https://www.hSDL.org/?abstract&did=>

Elmi, A. A., & Barise, D. A. (2006). The Somali Conflict: Root causes, obstacles, and peace-building strategies. *African Security Review*, 15(1), 32–54.

<https://doi.org/10.1080/10246029.2006.9627386>

Falk, R. A. (1995). *On humane governance: toward a new global politics : the world order models project report of the global civilization initiative*. Cambridge: Polity Press.

Farah, A. Y., & Lewis, I. M. (1993). *Somalia, the Roots of Reconciliation: Peace Making Endeavours of Contemporary Lineage Leaders : a Survey of Grassroots Peace Conferences in «Somaliland»*. ACTIONAID.

Farah, I., & Toure, S. (2017). Engineering Peace in Somalia: A Call for a Re-examination of the Somali Peace Processes. *Development*, 60(3), 183–189. <https://doi.org/10.1057/s41301-018-0153-x>

Gettleman, J. (2017, februar 7). Cash flows freely as Somalia holds ‘fraudulent’ election.

Hentet 12. mai 2019, fra The Irish Times website:

<https://www.irishtimes.com/news/world/africa/cash-flows-freely-as-somalia-holds-fraudulent-election-1.2966543>

Hansen, S. J., & Bradbury, M. (2007). Somaliland: A New Democracy in the Horn of Africa? *Review of African Political Economy*, 34(113), 461–476.

<https://doi.org/10.1080/03056240701672585>

Harris, P., & Reilly, B. (Red.). (1998). *Democracy and Deep-Rooted Conflict: Options for Negotiators* / *International IDEA*. Hentet fra

<https://www.idea.int/publications/catalogue/democracy-and-deep-rooted-conflict-options-negotiators>

Hersi, A. M., Okoth, P. G., Matanga, F., & Were, E. M. (2015). APPLICATION OF POWER-SHARING MODELS IN MANAGING INTRACTABLE CLAN CONFLICT IN SOMALIA. *International Journal of Political Science*, 1-33 Nov. 2015. Hentet fra

<https://www.sagepublishers.org/international-journal-of-political-science.html>

Huliaras, A. (2002). The Viability of Somaliland: Internal Constraints and Regional Geopolitics. *Journal of Contemporary African Studies*, 20(2), 157–182.

<https://doi.org/10.1080/0258900022000005151>

Ingiriis, M. H. (2012). The Making of the 1990 Manifesto: Somalia's Last Chance for State Survival. *Northeast African Studies*, 12(2), 63–94.

ICG. (2002). *Salvaging Somalia's Chance For Peace* (s. 11). Hentet fra

<https://www.crisisgroup.org/africa/horn-africa/somalia/salvaging-somalias-chance-peace>

ICG. (2004). *Somalia: Continuation of War by Other Means?* (Nr. 88; s. 25). Hentet fra

<https://www.crisisgroup.org/africa/horn-africa/somalia/somalia-continuation-war-other-means>

ICG. (2008). *Somalia - To Move Beyond The Failed State* (s. 40) [Africa Report N°147].

Interpeace. (2008). *Peace in Somaliland: An Indigenous Approach to State-Building* (s. 111).

Hentet fra Interpeace & Academy for Peace and Development website: https://apd-somaliland.org/wp-content/uploads/2014/11/Interpeace_APD_Statebuilding_EN.pdf

Jarstad, A. K. (2008a). Dilemmas of War-to-Democracy transitions: theories and concepts. I A. K. Jarstad & T. D. Sisk (Red.), *From War to Democracy: Dilemmas of Peacebuilding* (s. 17–36). Cambridge University Press.

Jarstad, A. K. (2008b). Power sharing: former enemies in joint government. I A. K. Jarstad & T. D. Sisk (Red.), *From War to Democracy: Dilemmas of Peacebuilding* (s. 105–133).

Cambridge University Press.

Jhazbhay, I. (2003). Somaliland. *African Security Review*, 12(4), 77–82.

<https://doi.org/10.1080/10246029.2003.9627253>

Kaplan, S. (2008). The Remarkable Story of Somaliland. *Journal of Democracy*, 19(3), 143–157. <https://doi.org/10.1353/jod.0.0009>

Kaplan, S. (2010). Rethinking State-building in a Failed State. *The Washington Quarterly*, 33(1), 81–97. <https://doi.org/10.1080/01636600903418710>

Kasaija, A. P. (2010). The UN-led Djibouti peace process for Somalia 2008–2009: Results and problems. *Journal of Contemporary African Studies*, 28(3), 261–282.

<https://doi.org/10.1080/02589001.2010.497357>

Kaufmann, C. (1996). Possible and Impossible Solutions to Ethnic Civil Wars. *International Security*, 20(4), 136–175. <https://doi.org/10.2307/2539045>

Khartoum Declaration of the Eighth Summit of Heads of State and Government, Khartoum, 23 Nov 2000 (A/55/726-S/2001/3) -. (2000, november 23). Hentet 30. april 2019, fra ReliefWeb website: <https://reliefweb.int/report/djibouti/khartoum-declaration-eighth-summit-heads-state-and-government-khartoum-23-nov-2000>

Kouroutakis, A. (2014). The Provisional Constitution of the Federal Republic of Somalia: Process, Architecture, and Perspectives Part II: Symposium: Transitional Constitutionalism: Section A. *Cambridge Journal of International and Comparative Law*, 3, 1195–1206.

Lambourne, W., & Herro, A. (2008). Peacebuilding theory and the United Nations Peacebuilding Commission: implications for non-UN interventions. *Global Change, Peace & Security*, 20(3), 275–289. <https://doi.org/10.1080/14781150802390467>

Le Sage, A. (2002). Somalia: Sovereign Disguise for a Mogadishu Mafia. *Review of African Political Economy*, 29(91), 132–138. Hentet fra JSTOR.

Lijphart, A. (1977). *Democracy in Plural Societies: A Comparative Exploration* (New Ed edition). New Haven: Yale University Press.

Lijphart, A. (2002). The Wave of Power-Sharing Democracy. I A. Reynolds (Red.), *The Architecture of democracy: constitutional design, conflict management, and democracy* (s. 37–54). Oxford: Oxford University Press.

Meeting of the Principal Signatories of the Process for Ending the Transition. (2012, juli 12). Hentet 6. mai 2019, fra UNPOS website: <https://unpos.unmissions.org/meeting-principal-signatories-process-ending-transition-0>

Menkhaus, Ken. (2007). The Crisis in Somalia: Tragedy in Five Acts. *African Affairs*, 106(424), 357–390. Hentet fra JSTOR.

Menkhaus, Ken. (2014). State Failure, State-Building, and Prospects for a “Functional Failed State” in Somalia. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*,

656(1), 154–172. <https://doi.org/10.1177/0002716214547002>

Menkhaus, Kenneth. (2009). Somalia: What went Wrong? *The RUSI Journal*, 154(4), 6–12. <https://doi.org/10.1080/03071840903216395>

Osman, A., Souare, I., & Mukhtar, M. H. (2007). Somali Reconciliation Conferences: The Unbeaten Track. I *Somalia at the Crossroads: Challenges and Perspectives in Reconstituting a Failed State* (s. 123–130). Hentet fra <http://ebookcentral.proquest.com/lib/bergen-ebooks/detail.action?docID=3111129>

Paris, R. (2004). *At War's End: Building Peace after Civil Conflict*. Cambridge University Press.

Paul B. Henze. (1991). *The Horn of Africa: from war to peace*. London: Macmillan.

Protocol Establishing the Somali National Constituent Assembly. (2012, juni 22). *Protocol Establishing the Somali National Constituent Assembly*. Hentet fra https://unpos.unmissions.org/sites/default/files/old_dnn/120622%20NCA%20Protocol_ENG%5B2%5D.pdf

Pugh, M. (2000). The Social-Civil Dimension. I M. Pugh (Red.), *Regeneration of War-Torn Societies* (s. 112–133). https://doi.org/10.1007/978-1-349-62835-3_7

Rahman, K. (2017, desember 7). Somalia: Overview of corruption and anti-corruption. Hentet 12. mai 2019, fra U4 Anti-Corruption Resource Centre website: <https://www.u4.no/publications/somalia-overview-corruption-and-anticorruption>

Reychler, L. (2006). Challenges of Peace Research. *International Journal of Peace Studies*, 11(1), 1–16. Hentet fra JSTOR.

Richmond, O. P. (2007). *The Transformation Of Peace* (2005 edition). London: Palgrave.

Richmond, O. P. (2013). The Legacy of State Formation Theory for Peacebuilding and Statebuilding. *International Peacekeeping*, 20(3), 299–315. <https://doi.org/10.1080/13533312.2013.838398>

Ringdal, K. (2013). *Enhets og mangfold: samfunnsvitenskapelig forskning og kvantitativ metode*. Fagbokforlaget.

Roadmap on Ending the Transition. (2011, oktober 31). Roadmap on Ending the Transition. Hentet 5. mai 2019, fra UNPOS website: <https://unpos.unmissions.org/roadmap-ending-transition>

Rothchild, D. (2007). Executive Power-sharing Systems: Conflict management or Conflict Escalation. I K. Guttieri & J. Piombo (Red.), *Interim Governments: Institutional Bridges to Peace and Democracy?* (s. 73–94). Washington, D.C: United States Institute of Peace.

Sabaratnam, M. (2011). *The Liberal Peace? An Intellectual History of International Conflict*

Management, 1990–2010. I S. Campbell, P. D. Chandler, & M. Sabaratnam (Red.), *A Liberal Peace?: The Problems and Practices of Peacebuilding* (1 edition, s. 13–30). London: Zed Books.

Samatar, A., & Samatar, A. I. (1987). The Material Roots of the Suspended African State: Arguments from Somalia. *The Journal of Modern African Studies*, 25(4), 669–690. Hentet fra JSTOR.

Seifert, M. (2008). The Ethiopian Intervention in Somalia: Theoretical Perspectives. I E.-M. Bruchhaus & M. M. Sommer (Red.), *Hot Spot Horn of Africa Revisited: Approaches to Make Sense of Conflict* (s. 28–41). Berlin: LIT Verlag.

Sisk, T. D. (1996). *Power Sharing and International Mediation in Ethnic Conflicts*. US Institute of Peace Press.

Sisk, T. D. (2008). Peacebuilding as democratization: findings and recommendations. I A. K. Jarstad & T. D. Sisk (Red.), *From War to Democracy: Dilemmas of Peacebuilding* (s. 239–259). Cambridge University Press.

Sisk, T. D. (2013). Power-Sharing in Civil War: Puzzles of Peacemaking and Peacebuilding. *Civil Wars*, 15(sup1), 7–20. <https://doi.org/10.1080/13698249.2013.850873>

Solomon, H. (2014). Somalia's Al Shabaab: Clans vs Islamist nationalism. *South African Journal of International Affairs*, 21(3), 351–366. <https://doi.org/10.1080/10220461.2014.967286>

Sriram, C. L., & Zahar, M.-J. (2010). The Perils of Power-Sharing: Africa and Beyond. *Africa Spectrum*, 44(3), 11-39–39.

Stedman, S. J. (1997). Spoiler Problems in Peace Processes. *International Security*, 22(2), 5–53. <https://doi.org/10.2307/2539366>

Stedman, S. J., & Rothchild, D. (1996). Peace operations: From short-term to long-term commitment. *International Peacekeeping*, 3(2), 17–35. <https://doi.org/10.1080/13533319608413610>

Tilly, C. (1984). *Big Structures, Large Processes, Huge Comparisons*. Hentet fra <https://www.jstor.org/stable/10.7758/9781610447720>

Transitional Federal Charter. (2004, februar). *Transitional Federal charter-feb 2004-English.pdf*. Hentet fra <https://www.ilo.org/dyn/travail/docs/2177/Transitional%20Federal%20charter-feb%202004-English.pdf>

United Nations. (2003). *Report of the Panel of Experts on Somalia submitted in accordance with resolution 1425* (s. 62). Hentet fra <https://www.undocs.org/pdf?symbol=en/S/2003/223>

Weber, A. (2008). Statebuilding in Somalia: Challenges in a zone of crisis. I E.-M. Bruchhaus & M. M. Sommer (Red.), *Hot Spot Horn of Africa Revisited: Approaches to Make Sense of Conflict* (s. 14–27). Berlin: LIT Verlag.

Willis, D. J., Carl, A., Terlinden, U., & Mwangi, C. (2008). *The Puntland Experience: A Bottom-up Approach to Peace and State Building*. 95.

Yin, R. K. (2018). *Case Study Research and Applications: Design and Methods* (Sixth edition). Los Angeles: SAGE Publications, Inc.